

Stavovi roditelja prema korištenju novih medija u obitelji

Posilović, Petra

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:872342>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-09**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

PETRA POSILOVIĆ

**STAVOVI RODITELJA PREMA
KORIŠTENJU NOVIH MEDIJA U
OBITELJI**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

PETRA POSILOVIĆ

**STAVOVI RODITELJA PREMA
KORIŠTENJU NOVIH MEDIJA U
OBITELJI**

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: doc. dr. sc. Sandra Car

Zagreb, 2024.

Sažetak

U radu se istražuju stavovi roditelja prema korištenju novih medija te strategije upravljanja korištenjem medija kod djece. Teorijski dio rada fokusira se na pregled novih medija u obitelj te pedagoškom aspektu utjecaja medija na obiteljske odnose i razvoj djece. Empirijski dio rada usmjeren je na analizu stavova roditelja prema novim medijima unutar obitelji, s posebnim naglaskom na metode ograničavanja medija.

Ključne riječi: digitalno doba, medijska pismenost, novi mediji, obiteljski život, stavovi roditelja

Abstract

The paper explores parents' attitudes towards using new media and strategies for managing media use among children. The theoretical part focuses on a review of new media in the family and the pedagogical aspect of media's impact on family relationships and child development. The empirical part aims to analyze parent's attitudes towards new media within the family, with a particular emphasis on media restriction methods.

Keywords: digital age, family life, media literacy, new media, parents' attitudes

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Novi mediji u obitelji	3
3. Pedagoški aspekti medijskog utjecaja na obiteljske odnose i dječji razvoj	7
3.1. <i>Pozitivni utjecaji</i>	11
3.2. <i>Negativni utjecaji</i>	12
3.3. <i>Utjecaj roditelja na medijske navike djece</i>	15
4. Stavovi roditelja o korištenju novih medija	19
5. Empirijski dio rada	23
5.1. <i>Svrha i cilj istraživanja</i>	23
5.2. <i>Istraživački problem i ciljevi</i>	24
5.2. <i>Hipoteze istraživanja</i>	24
5.4. <i>Način provođenja istraživanja</i>	24
5.5. <i>Uzorak</i>	25
6.5. <i>Anketni upitnik</i>	25
6. Rezultati istraživanja	26
6.1. <i>Socioekonomske odrednice</i>	26
6.2. <i>Stavovi prema korištenju novih medija</i>	31
6.3. <i>Strategije roditeljskog nadzora</i>	39
6.4. <i>Roditeljski stavovi, strategije i preporuke za sigurno korištenje digitalnih uređaja</i>	43
9. Zaključak	47
10. Prilozi	50
11. Literatura	57

1. Uvod

U suvremenom društvu, mediji postaju sve važniji dio obiteljskog života, pružajući širok spektar informacija i sadržaja. Medijem se tako smatra svako sredstvo za prijenos poruka, vijesti, obavijesti, a koji je namijenjen širokomu krugu ljudi (Unicef.hr). Tehnologija se razvija velikom brzinom te su djeca već od rođenja u kontaktu s različitim oblicima medija. Mediji često mogu manipulirati prikazanim sadržajem, nametati stavove i poticati agresiju i mržnju. Kako se mediji svakim danom sve više integriraju u svakodnevni obiteljski život i imaju velik utjecaj na djecu, važno je što ranije početi razvijati vještine medijske pismenosti kako bismo prepoznali kvalitetan sadržaj i kritički pristupali medijima (Labaš, Marinčić, 2016). No postavlja se pitanje koja je uloga roditelja u kontekstu korištenja medija u obitelji. Stručnjaci (Labaš, Marinčić, 2016) ističu da mediji mogu imati i pozitivne i negativne utjecaje na djecu, kao i na obiteljske odnose. Roditelji toga trebaju biti svjesni i sustavno medijski obrazovati djecu već od njihovog prvog kontakta s medijima, kako bi se povećao njihov pozitivan, a smanjio negativan utjecaj. Mediji utječu na svaki aspekt života, uključujući obiteljsku dinamiku, gdje roditelji preuzimaju ključnu ulogu u reguliranju medijskih navika svoje djece. Mnoga istraživanja (Labaš, Marinčić, 2016; Rek, Kovačić, 2018; Ilišin i sur., 2001; Kuterovac Jagodić, Štulhofer i Lebedina Manzoni, 2016) ističu odgovornost koju roditelji trebaju preuzeti za medijsko obrazovanje svoje djece. Samo sustavnom kontrolom i nadzorom moguće je procijeniti koliko je određeni sadržaj prikladan za djecu.

U ovom radu analizirat će se stavovi roditelja prema korištenju novih medija u obitelji, kao i strategije koje roditelji koriste za upravljanje medijskim navikama svoje djece. Cilj je prikazati kakvu ulogu zauzimaju novi mediji u obitelji te pružiti savjete za učinkovito upravljanje korištenjem medija kod djece. Metodologija istraživanja temelji se na kvantitativnom pristupu putem anketnog upitnika koji će biti distribuiran roditeljima djece u dobi od 0 do 15 godina. Analiza prikupljenih podatak pokazat će nam koliko su roditelji svjesni pozitivnih odnosno negativnih medijskih utjecaja na djecu te na koji način oni nastoje kontrolirati korištenje medija svoje djece, ukoliko to uopće čine.

Diplomski rad sastoji se od sedam poglavlja. U uvodnom dijelu ukratko je predstavljena tema. Nakon uvoda slijedi poglavlje o novim medijima u obitelji gdje su definirani mediji, njihova funkcija i razvoj te njihov utjecaj na obiteljsku dinamiku. Treće poglavlje donosi pregled pedagoških aspekata i utjecaja medija na obiteljske odnose i razvoj djece s naglaskom na pozitivne i negativne utjecaje te važnosti medijske pismenosti. U četvrtom poglavlju prikazana su relevantna dosadašnja istraživanja o utjecaju medija na djecu i obitelj. U petom poglavlju predstavljena je metodologija istraživanja, dok se šesto poglavlje bavi rezultatima provedenog istraživanja. Nakon rezultata istraživanja slijedi zaključno razmatranje teme te popis korištene literature i priloga.

Ovo istraživanje pružit će uvid u načine korištenja novih medija u obiteljima, fokusirajući se na roditeljski nadzor medijskih sadržaja koje konzumiraju njihova djeca. Zbog sve veće prisutnosti medija u našim životima, vrlo je važno osvijestiti kakve su naše navike korištenja medija, kako bismo mogli razvijati medijsku pismenost i prenositi je na buduće generacije.

2. Novi mediji u obitelji

Evolucija tehnologije bila je izuzetno brza u zadnjih nekoliko desetljeća. Milijski godina bili su potrebni za razvoj pisanih znakova, tisuće godina do izuma tiskarskog stroja, te stoljeća za napredne metode tiska. Prvo računalo, veliko poput sobe, pojavilo se prije nekoliko desetljeća. Ubrzo nakon toga, pojavila su se osobna računala, a zatim i laptopi. Danas imamo pametne uređaje koji stanu u džep, međusobno se povezuju, a neki od njih čak upravljaju našim svakodnevnim životom (Laniado i Pietra 2005). Tako možemo reći da su nove medijske tehnologije donijele brze i nezaustavljive promjene u medijima, obrazovanju i društvu u cjelini (Torlak, 2013). Pojam medij potječe iz latinskog jezika, gdje *medium* označava sredinu ili posrednika (Unicef.hr, 2018). Medijem se tako smatra svako sredstvo kroz koji se prenose poruke, vijesti i informacije (Enciklopedija.hr). Danas više ne govorimo samo o medijima, već o masovnim medijima (engl. *mass media*), koji obuhvaćaju tiskane, elektroničke i digitalne platforme namijenjene komunikaciji s velikim brojem ljudi, uključujući novine, radio, televiziju, internetske portale, društvene mreže i ostale medijske kanale. Masovni mediji su sredstva masovnog priopćivanja koja utječu na širok krug čitatelja, slušatelja i gledatelja diljem svijeta (Enciklopedija.hr). Masovni medij nastaje zahvaljujući primjeni novih i unaprijeđenih tehnoloških ideja, razvijajući se u nove kulturne i društvene oblike koji ispunjavaju potrebe pojedinaca (Peruško-Čulek prema Đuran, Koprivnjak, Maček, 2018). Martinić (1994 prema Ilišin i sur., 2001) navodi šest funkcija masovnih medija: informativnu, selektivnu, eksploatacijsku, edukativnu, zabavnu i estetsku, koje služe za skupljanje obavijesti, objašnjavanje primljenih informacija, korištenje tih sadržaja, prenošenje znanja i kulturnih vrijednosti, odmor i opuštanje te stvaranje medijskih sadržaja. Masovni mediji značajno utječu na svakodnevni život ljudi, oblikujući njihove radne navike, socijalne interakcije i način komunikacije (Mandarić, 2012 prema Đuran, Koprivnjak, Maček, 2018).

Današnji masovni mediji igraju ključnu ulogu u širenju i oblikovanju popularne kulture. Tradicionalni mediji poput novina, radio stanica i televizije omogućuju nam da konzumiramo iste sadržaje više puta, novine se mogu čitati ponovno, isti glazbeni spotovi se emitiraju više puta dnevno, a popularne serije i filmovi se repriziraju na televiziji (Labaš, Marinčić, 2016, Equestris.hr, 2024). Također medijski oblici i sadržaji se sve više međusobno prožimaju. Na

primjer, internetska verzija novina može uključivati tekst, slike, videozapise, audio materijale i komentare čitatelja. Pametni telefoni su izvrstan primjer integracije različitih medijskih formata, jer se mogu koristiti ne samo za telefoniranje, već i kao računala, fotoaparati, videokamere, uređaji za igranje i slušanje glazbe, te za primanje, pregledavanje, razmjenu i stvaranje medijskih sadržaja (Unicef.hr, 2018). Ovi mediji ne samo da prenose popularnu kulturu, već ju prenose široj publici. Međutim, novi mediji poput interneta, portala, podcasta i društvenih mreža poput Facebooka, Instagrama i Twittera, TikToka također imaju ključnu ulogu u prenošenju popularne kulture. Ovi mediji omogućuju brz pristup najnovijim informacijama i trendovima, dok kanali poput WhatsAppa i Vibera sve više postaju glavni kanali za dijeljenje video sadržaja i komunikaciju (Labaš, Marinčić 2016, Equestris.hr, 2024).

Današnji mediji značajno oblikuju vrijednosti i percepcije života i odnosa među ljudima, posebno kod mladih. Iako obitelj, škola i vršnjaci utječu na oblikovanje identiteta mladih, mediji također imaju sve značajniji utjecaj, oblikujući ponašanje, razmišljanje i percepciju mladih o sebi i drugima (Torlak, 2013). U proteklim godinama, masovni mediji su postali neizbježna svakodnevna pojava i ključan dio procesa socijalizacije. U modernom društvu, svaka nova generacija djece odrasta u okruženju obogaćenom novim medijima i njihovim raznovrsnim sadržajima (Ilišin i sur., 2001). Novi mediji značajno utječu na odnose unutar obitelji. Laniado i Pietra (2005) ističu kako po prvi put u povijesti djeca bolje poznaju i upravljaju virtualnim društvenim platformama od svojih roditelja. Djeca u Hrvatskoj odrastaju u okruženju bogatom medijima (Unicef.hr, 2018). Medijski utjecaj u suvremenom društvu obično počinje u ranom djetinjstvu. Djeca odrastaju u okruženju gdje članovi obitelji koriste medije na različite načine i u različitoj mjeri, te i sama postaju korisnici tih medija (Ilišin i sur., 2001). Djeca su danas potpuno uronjena u medijski svijet i većina njih teško može zamisliti život bez interneta i društvenih mreža (Kanižaj, 2015). Medijske platforme i sadržaji prisutni su u djetetovom okruženju od samog rođenja jer su dio svakodnevnog obiteljskog života. Iako mediji nisu nužni za razvoj u prvim godinama života, djeca često uživaju u dječjim programima, videoigramama i drugim sadržajima. Stoga je odgovornost odraslih u obitelji da odrede primjereno korištenje medija za najmlađe, jer tako, kao i svojim primjerom, oblikuju njihove medijske navike (Unicef.hr, 2018). U današnjem digitalnom dobu, internet i mediji

stvaraju različite izazove, ali i otvaraju brojne mogućnosti. Utjecaj medija na djecu, mlade i odrasle ovisi o vrsti sadržaja kojem su izloženi, kontekstu u kojem ih doživljavaju, načinu na koji ih koriste i osobnim karakteristikama (Ćosić Pregrad, 2019). Kanižaj (2015) navodi kako se mediji često okrivljuju za pogoršanje komunikacije među ljudima, ali i unutar obitelji. U Hrvatskoj sve veći broj roditelja i djece uočava da unatoč brojnim mogućnostima koje mediji nude, njihova komunikacija postaje slabija. Ljudi nalaze sve manje vremena za svakodnevne razgovore i obiteljske susrete, dok ih mediji neprestano bombardiraju raznim sadržajima. Umjesto iskrenog i otvorenog razgovora, lakše je poslati poruku ili gledati u mobitel (Kanižaj, 2015). Jedno dijete izjavilo je: „Kad god je naša obitelj na okupu, rasporedimo se oko ekrana, petero nas je, svi šuteći sjedimo, gledamo program, ništa ne govorimo“ (Košir i sur., 1999: 24). Na ovom primjeru jasno možemo vidjeti kako mediji utječu na odnose unutar obitelji, gdje zajedničko vrijeme nije provedeno kvalitetno u međusobnoj interakciji te se tako gubi osjećaj povezanosti unutar obitelji. Prema Kuterovac Jagodić i suradnicima (2016), zajedničko gledanje audiovizualnih sadržaja može imati pozitivan učinak na obiteljsku dinamiku ako se doživljava kao aktivnost koja potiče komunikaciju. Međutim, upotreba medijskih sadržaja za zabavu i čuvanje djece dok su roditelji zauzeti drugim aktivnostima nije preporučljiva jer smanjuje neposrednu interakciju između roditelja i djece. Posebno štetno može biti gledanje televizije ili drugih medija tijekom obiteljskih obroka, jer to ometa ključne funkcije zajedničkog okupljanja, poput jačanja obiteljskih veza, interakcije među članovima obitelji, te osjećaja sigurnosti i pripadnosti kod djeteta (Kuterovac Jagodić i sur., 2016). Ključno je da upotreba tehnologije ne ometa vrijeme koje djeca provode u direktnoj komunikaciji s roditeljima, obitelji i prijateljima. Neprekidno uključena televizija ili konstantno korištenje tehnoloških uređaja može negativno utjecati na mentalni, emocionalni i društveni razvoj djece (Ćosić Pregrad, 2019).

Djeca danas provode više vremena koristeći neku vrstu medija nego u obrazovnim ustanovama ili družeći se s vršnjacima. U Sjedinjenim Američkim Državama prosječno dijete godišnje provede 1023 sata ispred televizora, dok u školi boravi samo 900 sati godišnje (Kanižaj, Ciboci, 2011). Također djeca iz razvijenih zemalja svakodnevno provedu oko 6 sati koristeći neku vrstu medija (Laniado, Pietra, 2005). Prema navedenom može se zaključiti kako mediji

preuzimaju ulogu odgojitelja mlađih generacija (Kanižaj, Ciboci, 2011). Zbog ubrzanog načina života, roditelji danas vrlo malo vremena provode sa svojom djecom, što dovodi do smanjenja podučavanja djece i prenošenja moralnih vrijednosti. U sve većoj mjeri podučavanje i prenošenje moralnih vrijednosti prepušta se medijima (Kanižaj, Ciboci, 2011). Na to ukazuje i podatak da djeca već prije navršene godine dana počinju gledati televiziju (Kanižaj, Ciboci, Labaš, 2014). Roditelji bi trebali biti ti koji djecu poučavaju kako koristiti medije, oblikujući ih kroz vlastiti primjer i pomažući im da razviju kritičko razmišljanje i osobni stav, jer djeca će koristiti medije jednako koliko ih koriste njihovi roditelji (Rek, Kovačić, 2018, Sindik, 2012).

Sve do izuma tiskarskog stroja, mediji nisu ni na koji način utjecali na obiteljske odnose i odgoj (Kimer, 2018). U 21. stoljeću, mediji su postali sveprisutni i iznimno učinkoviti u oblikovanju odgoja, prvenstveno zahvaljujući razvoju interneta (Miliša i sur., 2010 prema Kimer, 2018). Internet je objedinio sve medije u jednu platformu, omogućujući pristup informacijama jednim klikom (Miliša i sur., 2010 prema Kimer, 2018). Ovaj razvoj produbio je jaz između mlađih i starijih generacija, zbog toga što mladi većinu vremena provode u digitalnom okruženju, udaljavajući se od svojih roditelja (Miliša i sur., 2010 prema Kimer, 2018). Digitalno doba stavlja veliki pritisak na obitelj, ugrožavajući obiteljski odgoj kakav smo dosad poznavali (Kimer, 2018). Medijski utjecaj na obiteljski odgoj postao je vidljiviji od 1980-ih godina. Razvoj novih medijskih formata potaknuo je pojavu socijalnih i psiholoških procesa koji oblikuju obitelji i društvo. Smatra se da su mediji pridonijeli razvitku liberalnog i popustljivog odgojnog stila, jer su roditelji nerijetko ostavljali djecu ispred televizora bez nadzora, opravdavajući to nedostatkom vremena (Ciboci, 2011). Neki roditelji su smatrali da je vrijeme pred ekranom jednako vrijedno kao igra s igračkama, jer pruža istu zabavu i interes. Pretjerano korištenje medija osiromašuje obiteljski odnos, a sve veći utjecaj medija stavlja suvremene obitelji pod pritisak i izazove, što dovodi u pitanje roditeljsku ulogu u životu djece (Ilišin i sur., 2001). Mediji se razvijaju velikom brzinom pa smo tako svakim danom sve bogatiji medijskom ponudom, no s povećanjem broja medijskih sadržaja raste i vrijeme koje ljudi provode koristeći ih (Ilišin i sur., 2001). Djeca su, upravo zbog svoje dobi, najosjetljiviji dio populacije i mediji na njih ostavljaju najveći utjecaj, jer mlađa djeca imaju smanjenu sposobnost zaštite od raznovrsnih medijskih utjecaja (Ilišin i sur., 2001).

3. Pedagoški aspekti medijskog utjecaja na obiteljske odnose i dječji razvoj

Mediji imaju značajnu ulogu u formiranju dječjeg razvoja i obiteljskih odnosa u suvremenom društvu. Njihov rastući utjecaj na kognitivni, emocionalni i socijalni razvoj djece zahtijeva pažnju pedagogije, posebno u kontekstu obiteljskih odnosa (Sindik, 2012, Ilišin i sur., 2001, Jularić, 2022). Roditelji bi trebali preuzeti ulogu posrednika i edukatora u procesu medijskog odgoja, jer djeca uče promatrajući i oponašajući svoje uzore. Važno je da roditelji i članovi obitelji prenose djetetu svoje znanje o medijima razgovorom, vlastitim primjerima i dijeljenjem osobnih iskustava (Rek, Kovačić, 2018).

Kolucki i Lemish (2015, prema Ciboci i sur., 2021) ističu kako medijski sadržaji za predškolsku djecu trebaju:

- *„poticati djecu na interakciju, postavljati djeci zagonetke, pitanja ili im zadati određene zadatke te im dati dovoljno vremena za odgovor i rješenje zadatka;*
- *podizati samopouzdanje djece davanjem pohvala za odgovore na postavljena pitanja;*
- *ponavljati ključne poruke u medijskim sadržajima;*
- *poticati djecu na pjevanje, ples i vježbanje kroz ritam i pjesme koje će djeci privući pozornost;*
- *koristiti rime i jednostavan jezik s opisnim riječima te ljudske i životinjske likove;*
- *koristiti pozitivne uzore od kojih će djeca učiti i preuzimati obrasce ponašanja;*
- *izbjegavati neprimjerene sadržaje s nasilnim scenama i stereotipima,*
- *uključivati sve skupine društva pa tako i djecu s teškoćama u razvoju te pripadnike manjina.“ (Kolucki i Lemish , 2015 prema Ciboci i sur., 2021: 7)*

Stručnjaci naglašavaju da je važno ograničiti vrijeme koje djeca provode pred ekranima kako bi se mogla socijalizirati te imati vremena za spavanje i ostale aktivnosti (Ciboci i sur., 2021). S obzirom da već vrlo mala djeca počinju koristiti različite medije i brzo se na njih navikavaju te veliki dio slobodnog vremena provode gledajući razne medijske sadržaje, možemo zaključiti da mediji imaju značajnu ulogu u oblikovanju stavova, vrijednosti i ponašanja kod djece (Ilišin i sur., 2001). Djeca do 18 mjeseci trebala bi izbjegavati bilo kakav kontakt s ekranima, osim

kada koriste tehnologiju za komunikaciju s članovima obitelji. Ciboci i suradnici (2021) navode kako je ključno za djecu izabrati poticajne programe i aplikacije za stvaranje zdravih navika pri korištenju ekrana. Mala djeca vjeruju onome što je prikazano na ekranu i vrlo često to i oponašaju, pa sadržaji koje gledaju mogu oblikovati njihove stavove, ponašanja i emocije (Ilišin i sur., 2001). Djeca do šeste godine svakodnevno provedu dva do tri sata koristeći medije, no u tim godina još ne mogu razlikovati stvarnost od fikcije. Često poistovjećuju stvarnost s onim što vide u medijima (Ciboci, Kanižaj, Labaš, 2021). Razumijevanje onoga što djeca vide na televiziji značajno se mijenja s njihovom dobi. Djeca mlađa od tri godine ne mogu razlikovati stvarnost od onoga što je prikazano na televiziji. Oko treće godine mogu razumjeti da su likovi u crtićima i na televiziji izmišljeni, ali i dalje vjeruju da oni žive unutar televizora ili dolaze iz zida. Nakon navršene četvrte godine djeca su sposobna uočiti razliku između stvarnih i izmišljenih likova, ali i dalje im je teško razlučiti što pripada televizijskom svijetu, a što stvarnosti (Laniado i Pietra, 2005). Ovo jasno pokazuje istraživanje koje su proveli bavarski psiholozi, gdje su djecu tražili da nacrtaju kravu, i otkrili da je trećina djece nacrtala ljubičastu kravu, pod utjecajem reklame za čokoladu „Milka“ koja prikazuje ljubičastu kravu (Košir i sur., 1999). Djeca do šeste godine trebala bi razlikovati stvarnost od onoga što je prikazano u medijima (Sindik, 2011), ali prema istraživanju Sveučilišta Temple iz Philadelphije, čak 48% djece od šest godina i starije ne može prepoznati jesu li filmski likovi stvarni ljudi, lutke ili animirani likovi.. Djeca između sedam i osam godina ne mogu zadržati pažnju dulje od 30 minuta i često ne razumiju da glumci u stvarnom životu nisu isti kao likovi koje tumače (Laniado i Pietra, 2005).

U većini obitelji nekada je postojao samo jedan televizor, a cijela obitelj zajedno je gledala jedan program, često komentirajući ono što su vidjeli (Kanižaj, 2015). Danas televizija, kao i ostali mediji, zauzima središnje mjesto u domovima, a mediji općenito postaju sve važniji dio obiteljskog života (Kimer, 2018). Televizija stvara izmišljeni svijet koji može zbuniti djecu. Laniado i Pietra (2005), u svojoj knjizi „Naše dijete, videoigre, Internet i televizija“, izdvojili su anegdotu liječnice iz bostonske bolnice: „Jedan dan je stigla djevojka s rukom ranjenom vatrenim oružjem. Zašto me boli? Uporno je pitala liječnike. Svatko zna da metak boli! A onda sam shvatila. Kada na televiziji superjunaku pucaju u ruku, on se uspije u trku uhvatiti za

kamion, svladati vozača i pucati po stotinjak progonitelja bez da mu se išta dogodi.“ (Laniado i Pietra, 2005: 24). Ovaj primjer savršeno oslikava razliku između stvarnog života i onoga što se prikazuje u medijima, gdje je odraslima teško shvatiti da djeca medijske sadržaje ne percipiraju na način kao odrasli, zbog toga je važno da roditelji razgovaraju s djecom o medijskim sadržajima i objasne im da ono što je prikazano nije uvijek stvarnost te da se neke situacije s ekrana ne događaju u stvarnom životu.

Djeca koja svakodnevno provedu do dva sata gledajući televiziju imaju do 20% više problema s pažnjom u odnosu na djecu koja ne gledaju televiziju (Christakis prema Laniado i Pietra, 2005). Danas skoro svako dijete školske dobi koristi različite društvene mreže i mobilne aplikacije. Društvene mreže su dostupne na internetu te se mogu koristiti na raznim uređajima poput računala, tableta i pametnih telefona. Putem društvenih medija mogu se dijeliti poruke, slike, audio zapisi i video zapisi (Unicef.hr, 2018). Važno je da djeca budu svjesna kome su namijenjene njihove poruke i koliko je širok i raznolik krug ljudi koji mogu vidjeti te poruke (Unicef.hr, 2018), jer nas djeca virtualnog doba zadivljuju brzinom kojom se snalaze na ekranu što često nije povezano sa njihovim razumijevanjem rizika koji su prisutni u online okruženju (Laniado i Pietra 2005).

Obiteljski odgoj prošao je kroz mnoge društvene, ideološke i tehnološke promjene tijekom povijesti, ali njegova osnovna svrha ostaje ista, pomoći djetetu da izraste u odgovornu osobu. Roditelji su od samih početaka ljudske povijesti igrali ključnu ulogu u odgoju djece (Kimer, 2018), no Ilišin i suradnici (2001) i Ciboci (2011) ističu kako su danas mediji ti koji sve više preuzimaju odgojiteljsku ulogu. Kroz odgoj prenose se znanja, vrijednosti i norme ponašanja te se putem tog procesa djeca socijaliziraju u društvu i usvajaju kulturu, omogućujući njezino očuvanje i kontinuitet (Mušanović, Lukaš, 2011 prema Kimer, 2018). Tradicionalno, odgoj djece bio je primarno vezan uz majke, dok su očevi radili i osiguravali opstanak obitelji. Ova podjela uloga, gdje se majka brine o odgoju i njezi djece, a otac skrbi za materijalnu sigurnost, zadržala se do danas. Tijekom povijesti očevi su često bili distancirani od odgajanja djece. Otac je bio autoritet obitelji, a njegova glavna uloga bila je osigurati materijalnu sigurnost. Ta uloga očeva ostala je nepromijenjena stoljećima, što je dovelo do uvjerenja da oni nisu biološki određeni za odgoj djece, za razliku od majki kojima je odgoj bio glavni zadatak (Zaninović,

1998 prema Kimer, 2018). Roditeljske uloge bile su strogo odvojene i suprotstavljene, čime se majčinstvo smatralo značajnijim i važnijim od očinstva, zbog čega su djeca često bila privrženija majkama nego očevima od najranije dobi (Kimer, 2018). Neovisno o tome tko odgaja dijete, važno je razumjeti različite stilove roditeljstva. Većina stručnjaka razlikuje autoritativni, autoritarni, demokratski, permisivni i zanemarujući stil. Autoritativni stil kombinira pažnju i brigu s disciplinom i poštovanjem autoriteta (Rosić, 2005 prema Kimer, 2018). Autoritarni stil je vrlo strog i bez topline, što može dovesti do straha i sramežljivosti kod djece. Demokratski stil uključuje brigu, uvažavanje djetetovih stavova i jasne granice, a temeljen je na komunikaciji. Miliša, Tolić i Vertovšek (2010 prema Kimer 2018) vjeruju da su autoritativni i demokratski stil slični jer oba uvažavaju potrebe djece i roditelja. Stoga se autoritativno-demokratski stil smatra idealnim oblikom roditeljstva. Permisivni odgoj pretjerano popušta djetetovim željama, što može rezultirati egocentričnošću, dok zanemarujući odgoj isključuje roditelje iz odgoja, ostavljajući djecu da se sama snalaze (Kimer, 2018). Roditeljima postaje sve izazovnije zadržati obitelj povezanu i usmjeriti djecu na pravi put, što se odražava na njihov način odgoja. Miliša (2013 prema Kimer, 2018) ističe da su permisivni i zanemarujući stilovi roditeljstva sve češći u suvremenim društvima, gdje značajnu ulogu imaju mediji. Ova situacija također rezultira sve većim brojem razvoda, što negativno utječe na djetetovu osobnost (Rečić, 1996 prema Kimer, 2018). Kuterovac Jagodić, Štulhofer i Lebedina Manzoni (2016) navode da su obiteljski život i odnosi često prikazani u brojnim televizijskim serijama, filmovima i emisijama, često neprikladno prikazani. Takvi medijski sadržaji imaju značajan utjecaj na percepciju obitelji, oblikujući djetetove ideje i stavove o tome što predstavlja idealnu obitelj i kakav bi trebao biti poželjan obiteljski život. Mediji također nude primjere i savjete za rješavanje obiteljskih sukoba, prikazujući koje su vrste obitelji poželjne i kako se trebaju tretirati pojedini članovi. Često prikazuju obiteljske probleme, poput rastava, kao lako i brzo rješive, dok su interakcije među članovima obitelji idealizirane, s djecom koja surađuju s roditeljima više nego što je to slučaj u stvarnom životu. Neovisno o utjecaju medija, mnogi autori slažu se da digitalnom društvu odgoj treba biti zasnovan na partnerstvu, komunikaciji, suradnji i uvažavanju želja i djece i roditelja, no kako djeca odrastaju, uloga roditelja se mijenja i njihov utjecaj postaje sve slabiji. Roditelji djeci

moraju usaditi životne vrijednosti i spriječiti širenje negativnih vrijednosti koje se često pojavljuju u medijima (Miliša, 2008 prema Kimer, 2018). Brzi dnevni ritam i stres narušavaju obiteljske odnose, a mladi roditelji osjećaju iscrpljenost i nemoć zbog medijskog bombardiranja (Miliša, 2008 prema Kimer, 2018). Autoritativni, demokratski i autoritarni stilovi najbolje kontroliraju medijski utjecaj na djecu, iako autoritarni često isključuje svu tehnologiju. Kimer (2018) ističe kako su 1990-ih mediji postali „treći roditelj“, preuzimajući sve više roditeljskih uloga.

3.1. *Pozitivni utjecaji*

Djeca danas koriste medije za zabavu, informiranje i razvoj socijalnih vještina. Ovisno o sadržajima, mediji mogu imati i pozitivne i negativne učinke (Labaš, Marinčić, 2016). Kad se razgovara o utjecaju medija na djecu, obično se ističu negativni aspekti. Međutim, važno je prepoznati i pozitivne aspekte masovnih medija, posebno kada djeca ne zanemaruju svoje obaveze, vrijeme s obitelji ili san zbog njihove upotrebe (Livingstone, 2016 prema Ciboci, Kanižaj, Labaš, 2021). Pored svojih triju osnovnih funkcija, informiranja, obrazovanja i zabave, mediji mogu imati i druge pozitivne utjecaje (Ciboci, Kanižaj, Labaš, 2021)

Jedan od najvažnijih pozitivnih utjecaja medija je njihov obrazovni potencijal, posebno tijekom pripreme za školu i tijekom školovanja (Ciboci, Kanižaj, Labaš, 2021). Jularić (2022) naglašava da online obrazovne platforme omogućuju djeci pristup širokom spektru informacija i resursa, čime se obogaćuje njihovo iskustvo učenja. Djeca koriste medije za istraživanje tema koje ih zanimaju, čitanje knjiga na ekranima i pripremu školskih zadataka (Ciboci, Kanižaj, Labaš, 2021). Sindik (2012) ističe kako gledanje edukativnih programa može pozitivno utjecati na dječji vokabular i spremnost za školu. Primjerice, emisije poput „*Sesame Street*“, pomažu u poboljšanju vještine pisanja i edukativne igre ili aplikacije poput „*Teach Your Monster to Read*“ pomažu djeci u učenju brojanja (Ciboci, Kanižaj, Labaš, 2021). Mediji također igraju ključnu ulogu u razvoju socijalnih vještina. Internet nudi djeci izvrsne mogućnosti za povezivanje s drugima koji dijele njihove interese i za stvaranje raznovrsnih medijskih sadržaja, što može biti zabavno i edukativno (Unicef.hr, 2018). Mediji pomažu djeci u razvijanju kulturne svijesti i razumijevanja prikazujući različite kulture i tradicije. Time potiču

toleranciju, radoznalost i otvorenost prema učenju o drugim kulturama (Rek i Kovačić, 2017). Određeni filmovi mogu djeci pomoći u razvijanju poštovanja prema raznolikostima, bilo etničkim, vjerskim ili drugim, čime djecu uče toleranciji i prihvaćanju različitosti te važnim društvenim i moralnim lekcijama (Ciboci, Kanižaj, Labaš, 2021). Isto tako interaktivni sadržaji, poput online igara i virtualnih zajednica, omogućuju djeci da komuniciraju i surađuju s vršnjacima iz različitih kulturnih i društvenih okruženja (Rek, Kovačić, 2017).

Nadalje, Ciboci, Kanižaj, Labaš (2021) ističu kako starija djeca mogu unaprijediti svoje intelektualne sposobnosti poput rješavanja problema i kritičkog razmišljanja kroz igranje videoigara. Videoigre također potiču misaone procese, asocijativno mišljenje, unapređuju koordinaciju pokreta, oslobađaju emocije, služe kao korisni alati za učenje i pružaju trenutne nagrade (Laniado, Pietra, 2005). Igranje videoigara s prijateljima i članovima obitelji može pomoći djeci da nauče i poštuju različite uloge te razviju vještine suradnje (Ciboci, Kanižaj, Labaš, 2021). Uz to, mediji mogu pružiti modele pozitivnog ponašanja. Primjerice, likovi iz dječjih emisija, koji demonstriraju suradnju, dijeljenje i rješavanje sukoba, mogu poslužiti kao uzori djeci, potičući ih da usvoje slična ponašanja u stvarnom životu (Ilišin i sur., 2001). Kroz medije, djeca dobivaju informacije o svijetu i svom okruženju te mogu dijeliti svoja promišljanja o svakodnevnom životu i događajima oko sebe. Osim toga, mediji omogućuju djeci izražavanje svojih potreba, ideja i misli te komunikaciju s drugima. (Unicef.hr, 2018) Važno je istaknuti kako medijska dobrobit za djecu ovisi o njihovoj dobi, te vrsti i kvaliteti medija koje koriste (Ciboci, Kanižaj, Labaš, 2021).

3.2. Negativni utjecaji

Rasprave o negativnim utjecajima medija sve su češće i intenzivnije (Osmančević, 2015). Uz navedene prednosti koje nam pružaju novi mediji, oni isto tako donose i niz negativnih utjecaja koji mogu imati štetne posljedice za djecu. Šestogodišnje dijete može slučajno ili iz radoznalosti istražiti teme od kojih je ranije bilo zaštićeno, kao što su rat, epidemije, pedofilija, predrasude, nasilje, pornografija, rasizam, prostitucija, gladi i slični sadržaji (Laniado i Pietra 2005).

Đuran, Koprivnjak i Maček (2018) navode niz negativnih utjecaja medija na djecu. Prema njihovim istraživanjima, mediji mogu smanjiti sposobnost djece za aktivno slušanje i praćenje sadržaja. Djeca često imaju poteškoća u razlikovanju stvarnog svijeta od virtualnog, što može dovesti do smanjenja neposrednih socijalnih interakcija jer većinu komunikacijskih potreba zadovoljavaju putem aplikacija i društvenih mreža. Nedostatak osobne komunikacije može uzrokovati osjećaj otuđenosti i gubitak stvarnih komunikacijskih vještina, što otežava snalaženje u društvenim situacijama (Stančić i sur., 2007 prema Đuran, Koprivnjak i Maček 2018). To može rezultirati smanjenim samopouzdanjem i negativnom slikom o sebi, što ima ozbiljne posljedice na psihološko zdravlje djece. Iako neki tvrde da vrijeme provedeno pred ekranima nije samo po sebi štetno za zdravlje djece, britanski stručnjaci ističu da ukoliko dijete previše vremena provodi uz ekrane to može štetno utjecati na njegovo mentalno zdravlje, a mogu se javiti i problemi sa spavanjem (Ćosić Pregrad, 2019). Također dugotrajno korištenje medija može smanjiti fizičku aktivnost djece. Osim toga djeca često konzumiraju obroke ispred ekrana, nesvjesni koliko hrane unose, što može dovesti do pretilosti (Aric Sigman, 2010 prema Ćosić Pregrad, 2019). Gledanje televizije potiče sjedilački način života i povećava unos kalorija, pri čemu djeca često posežu za visokokaloričnom hranom, dodatno potaknuti reklamama koje promoviraju hranu bogatu mastima i šećerima (Sigman, 2010 prema Ćosić Pregrad, 2019). Također, Stančić i suradnici (2007 prema Ćosić Pregrad, 2019) ističu povećanu izloženost djece rizicima poput zlostavljanja od strane hakera i seksualnih predatora. Djeca su često njihova meta zbog nedostatka edukacije i kritičkih stavova o opasnostima elektroničkih medija (Stančić i sur., 2007 prema Ćosić Pregrad, 2019).

Sve učestaliji problem novih medija zasigurno je nasilje. Djeca gotovo svakodnevno nailaze na nasilne sadržaje u reklamama, animiranim filmovima, glazbenim spotovima i videoigrama. Procjenjuje se da prosječno dijete do svoje osamnaeste godine vidi oko 200.000 prikaza nasilja i 16.000 preuveličanih ubojstava u medijima (Osmančević, 2015). Znanstvenici nisu mogli predvidjeti da će razvoj novih tehnologija donijeti i novi oblik nasilja, elektroničko nasilje (Kanižaj, Ciboci, 2011). Elektroničko nasilje odnosi se na slanje ili objavljivanje uvredljivih tekstova ili slika putem interneta ili drugih digitalnih platformi (Willard, 2004 prema Kanižaj, Ciboci, 2011). Štetne komunikacijske aktivnosti koje se provode putem novih medija uključuju

razne oblike uznemiravanja i vrijeđanja, lažno predstavljanje, dijeljenje uvredljivih komentara, poticanje grupne mržnje te krađu i promjenu lozinka, dječju pornografiju i druge napade na privatnost pojedinaca (Osmančević, 2015). Brojne znanstvene studije su pokazale da izloženost nasilju u medijima može povećati agresivno ponašanje kod pojedinaca (Kanižaj, Ciboci, 2011). Također, pretjerana izloženost nasilju u medijima može uzrokovati različite negativne posljedice, uključujući fiziološke reakcije, emocionalne probleme, kognitivne promjene i promjene u ponašanju i stavovima (Kanižaj, Ciboci, 2011). Posljedice izlaganja nasilnim medijskim sadržajima mogu biti kratkotrajne i dugotrajne. Kratkotrajni učinci se javljaju odmah nakon izlaganja nasilnom sadržaju, obično unutar sat vremena, poput prolaznog osjećaja straha nakon gledanja horor filma. Dugoročni učinci nastaju nakon višekratne izloženosti nasilju tijekom nekoliko mjeseci ili godina. Zbog toga dijete može početi doživljavati svijet kao opasnije mjesto i osjećati stalni strah zbog pretjerane i dugotrajne izloženosti nasilnim medijskim sadržajima (Osmančević, 2015). Nasilje putem novih medija može biti opasnije od nasilja u stvarnom životu jer je stalno prisutno, a žrtva uvijek može ponovno vidjeti neželjene poruke od nasilnika (Osmančević, 2015). Osmančević (2015) ističe kakao je još jedan velik problem taj što su seksualni sadržaji postali uobičajeni u medijima, a djeca su im izložena kroz reklame, videoigre, filmove i glazbene spotove. Izloženost takvim sadržajima može rezultirati krivim uvjerenjima o vrijednostima u obitelji, vezama i braku, te desenzibilizacije i objektivizacije suprotnog spola. Također, djeca su okružena stereotipnim prikazima ljepote, što može uzrokovati poremećaje u prehrani zbog naglašavanja mršavosti kao ideala ljepote i promoviranja dijeta te fizičkog izgleda kao ključnog za uspjeh (Osmančević, 2015). Osim svega navedenog, prekomjerna upotreba medija može dovesti do niza dodatnih problema, uključujući ovisnost o internetu, a mediji vrlo često mogu poslužiti i kao sredstvo manipulacije (Đuran, Koprivnjak i Maček, 2018; Kanižaj i Ciboci, 2011). Svi navedeni negativni utjecaji medija mogu se spriječiti ili umanjiti uz adekvatnu roditeljsku pomoć i potporu (Kuterovac Jagodić, Štulhofer i Lebedina Manzoni, 2016).

3.3. *Utjecaj roditelja na medijske navike djece*

„Djetinjstvo sadašnjih generacija sve se više miješa sa zrelim godinama, stvarajući mališane koji već od vrtičke dobi svijet gledaju svjesnim i ispitivačkim očima, uskraćeni za spontanost i nevinost“ (Willem Kops prema Laniado i Pietra, 2005: 55). Mediji su postali neizostavni dio svakodnevnog života, ali i izvori manipulacije, nasilja i straha (Kanižaj, Ciboci, 2011). Djeca su sve više izložena medijima, što utječe na njihovo ponašanje i percepciju svijeta (Kimer, 2018). Stoga, roditelji moraju biti svjesni svoje odgovornosti u usmjeravanju dječjeg korištenja medija, pružajući pozitivan primjer i osiguravajući ravnotežu između medijskih i drugih aktivnosti (Unicef.hr, 2018).

Medijska pismenost je temelj za djecu kako bi mogla učinkovito koristiti medije, informirati se o raznim temama i shvatiti njihovu važnost u svakodnevnom životu (Labaš, Marinčić, 2016). Medijska se pismenost definira kao „najniža razina svladavanja osnovnih vještina kod prepoznavanja vizualnih simbola i rada na računalima te drugim medijskim sredstvima“ (Tolić, 2009). Roditelji, kroz postavljanje granica i objašnjavanje medijskih poruka, imaju značajnu ulogu u oblikovanju medijskih navika i iskustava svoje djece (Rek, Kovačić, 2018). S obzirom na to da djeca aktivno konzumiraju medijske sadržaje, nužno je da budu medijski pismena kako bi mogla pravilno procijeniti ulogu medija u svojim životima, svjesno koristiti medije i razumjeti poruke koje prenose (Labaš, Marinčić, 2016). U Hrvatskoj, projekt „Djeca medija“ promiče razvoj medijskih kompetencija kroz edukaciju, usmjeravajući djecu, mlade, roditelje, nastavnike i stručne suradnike da razviju kritičke vještine i postanu odgovorni korisnici i kreatori medijskih sadržaja (Labaš, 2015 prema Labaš, Marinčić, 2016). Premda se sve češće smatra da su škole i nastavnici ključni u medijskoj edukaciji djece, roditelji i dalje imaju glavnu ulogu u medijskoj socijalizaciji (Ilišin i sur., 2001). Nažalost, istraživanja pokazuju da samo 10 do 15 posto djece razgovara s roditeljima o sadržajima koje su gledali, slušali ili čitali (Ilišin i sur., 2001).

Uloga roditelja izuzetno je važna za malu djecu koja tek počinju koristiti medije. Stručnjaci tvrde da restriktivan pristup, koji se temelji na zabrani korištenja određenih medija, daje najslabije rezultate, dok evaluativni pristup, koji podrazumijeva razgovor s djecom o onome što su gledala, pomaže djeci da bolje razumiju i vrednuju medijske poruke (Ilišin i sur., 2001).

Neusmjereni pristup, koji podrazumijeva zajedničko gledanje programa i razgovor o njima, također može biti koristan, ali više kao rezultat zajedničkog uživanja u sadržaju nego zbog roditeljske intervencije (Desmond i dr., 1985 prema Ilišin i sur., 2001). Na koji način će roditelji kontrolirati korištenje medija kod svoje djece ponajviše ovisi o komunikaciji unutar obitelji. Obiteljska komunikacija može biti socijalno ili konceptualno orijentirana. Socijalno orijentirana komunikacija potiče skladne obiteljske odnose i izbjegava sukobe, a prisutna je u radničkim obiteljima koje u većoj mjeri koriste medije. Nasuprot tome, konceptualno orijentirana komunikacija ohrabruje djecu da izražavaju svoje misli, osjećaje i razmišljanja, a dominantnija je u obiteljima srednje klase koje manje koriste medije i gdje su roditelji često nezadovoljni ponudom postojećih medijskih sadržaja (Chaffer i sur., 1973 prema Ilišin i sur., 2001). Treba napomenuti da najbolje rezultate postiže obiteljski pristup usmjeren na konceptualno orijentiranu komunikaciju unutar demokratskog stila roditeljstva, gdje se potiče stalna komunikacija i djecu se ohrabruje da izražavaju svoje misli i osjećaje, uz objašnjenje pravila i zahtjeva (Itković, 1995 prema Ilišin i sur., 2001).

Djeca danas nalaze uzore za razvijanje svojih vrijednosti i uvjerenja ne samo unutar obitelji i među prijateljima, već i kroz razne medijske sadržaje (Ćosić Pregrad, 2019). Roditelji zbog toga imaju ključnu ulogu u upravljanju medijskim utjecajem na djecu te mogu ograničiti vrijeme provedeno pred ekranom i osigurati da gledanje medijskih sadržaja ne zamijeni vrijeme za obitelj i igru s vršnjacima (Bartolović, Sindik, 2016). Roditeljska medijacija uključuje razne strategije koje roditelji koriste za kontrolu i nadzor medijskih sadržaja kojima su njihova djeca izložena. Postoje tri medijacijske strategije: zajedničko gledanje televizije, restriktivna (ograničavajuća) medijacija te aktivna (poučna) medijacija. Restriktivna medijacija uključuje postavljanje pravila o sadržajima i vremenu provedenom pred ekranom, dok aktivna medijacija podrazumijeva razgovore s djecom o sadržajima koje gledaju (Warren, 2001 prema Bartolović, Sindik, 2016). Roditelji bi trebali biti aktivni posrednici u korištenju medija kod djece. Aktivno posredovanje uključuje „različite aktivnosti u kojima roditelji s djecom razgovaraju o sadržajima koje će gledati i zašto, odnosno o sadržajima koji nisu primjereni za gledanje i zašto te o sadržajima koje su gledali i kako su ih razumjeli“ (Kuterovac Jagodić, Štulhofer i Lebedina Manzoni, 2016: 43). Isti autori (2016) tako navode da je u kontekstu aktivnog posredovanja

najbitniji razgovor s djecom o medijskim sadržajima koje su konzumirali. Neka su istraživanja pokazala da restriktivna medijacija može smanjiti vrijeme koje djeca provode koristeći medije, posebno kada su djeca zainteresirana za neprimjerene sadržaje (Bartolović, Sindik, 2016).

UNICEF je 1976. godine uspostavio model medijskog obrazovanja kako bi djecu i mlade naučio kritičkom pristupu medijskim sadržajima (Košir i sur., 1999). Ovaj model nastao je kao odgovor na sve veći utjecaj medija na svakodnevni život i razvoj djece. Postajalo je sve jasnije da mlade generacije trebaju vještine koje će im pomoći da razlikuju stvarnost od onoga što vide u medijima. Cilj modela bio je osposobiti djecu i mlade da kritički promišljaju o medijima i njihovim porukama, prepoznaju različite vrste medijskih manipulacija te razumiju kako mediji mogu oblikovati njihove stavove i ponašanja (Košir i sur., 1999). U pedagogiji također nastaje pokret usmjeren na smanjenje negativnih utjecaja medija i povećanje medijske pismenosti kod djece i mladih (Miliša i dr., 2009 prema Kimer, 2018). Pokret je nastao kao reakcija na zabrinutost zbog sve većeg izlaganja djece i mladih medijskim sadržajima te mogućih negativnih posljedica, poput promicanja nasilja, stereotipa i komercijalnih interesa. Cilj pokreta bio je uključiti medijsko obrazovanje u školske kurikulume, kako bi djeca i mladi razvili vještine kritičkog promišljanja i sposobnost analize medijskih sadržaja (Miliša i dr., 2009 prema Kimer, 2018). Primarni cilj medijske pedagogije je razviti kritičko mišljenje o medijima (Tolić, 2009).

U 21. stoljeću, medijska pismenost se ističe kao jedna od ključnih vještina (Ćosić Pregrad, 2019), a definira se kao „skup vještina koje omogućavaju analizu i propitivanje sadržaja te procjenu točnosti i pouzdanosti izvora“ (Ćosić Pregrad, 2019: 4). Medijska pismenost je ključna jer omogućava korisnicima da kritički vrednuju, analiziraju, procjenjuju i razmjenjuju informacije (Žitinski, 2009 prema Labaš, Marinčić, 2016), dok kritička medijska pismenost uključuje radoznalost, istraživanje i propitivanje medijskih sadržaja. Djeca takvu vrstu pismenosti mogu početi razvijati već u ranoj dobi na način da istražuju i analiziraju medijske informacije te razmišljaju o izvoru i točnosti tih istih informacija (Unicef.hr, 2018). Primjer kritičke medijske pismenosti može biti analiza vijesti koje djeca gledaju na televiziji. Naime, kroz razgovore s roditeljima i drugim odraslim osobama iz svoje okoline, djeca mogu razumjeti pristranosti pojedinih informacija i provjeriti njihovu pouzdanost (Unicef.hr, 2018). Medijska

pismenost pomaže djeci da nauče razlikovati fikciju od stvarnosti, birati odgovarajuće sadržaje, kritički pristupiti prezentiranim informacijama te prepoznati pozitivne i negativne strane medija (Šimić Šašić, Rodić, 2021). Unatoč promjenama kroz povijest, utjecaj roditelja na razvoj djeteta ostao je neupitan (Kimer, 2018).

Roditelji imaju ključnu ulogu u odabiru medija koje će njihovo dijete koristiti i u određivanju važnosti koju će ti mediji imati u njihovom svakodnevnom životu (Ćosić Pregrad, 2019). Roditelji koji poštuju zakone i pravila prilikom korištenja medija pružaju djeci pozitivan primjer, a održavanje ravnoteže između upotrebe medija i drugih aktivnosti podjednako je važno za djecu i odrasle (Unicef.hr, 2018). Roditelji su najodgovorniji za kontrolu djetetovog korištenja medijskih sadržaja. Samo roditelji koji su medijski pismeni mogu učinkovito prenijeti tu pismenost na svoju djecu (Šimić Šašić, Rodić, 2021). Livazović (2013 prema Kimer, 2018) predlaže brojne mjere za smanjenje štetnih utjecaja medija, uključujući zajedničko gledanje sadržaja i objašnjavanje neprikladnih situacija i ponašanja. Također, roditelji bi trebali biti upoznati s popularnim medijskim sadržajima koje djeca prate, kako bi mogli usmjeravati njihovo korištenje (Livazović, 2013 prema Kimer, 2018). Uz sve navedeno Livazović (2013 prema Kimer, 2018) preporučuje da roditelji odrede kada djeca smiju gledati medijske sadržaje. Gledanje televizije i korištenje ostalih medija treba ograničiti na dva sata dnevno, a računalo bi trebalo biti smješteno u zajedničkoj prostoriji kako bi roditelji mogli pratiti aktivnosti svoje djece (ibid.). Prekomjerno korištenje medija može dovesti do zanemarivanja obiteljskih odnosa (Košir i sur., 1999), stoga se kao najvažniji savjet izdvaja da roditelji trebaju s djecom kvalitetno provoditi slobodno vrijeme, bilo da je to šetnja, igra u parku, čitanje knjiga ili igranje društvenih igara (Livazović, 2013 prema Kimer, 2018). Ivana Ćosić Pregrad (2019) u svom radu „Kako roditelji mogu podržati djecu u svijetu medija“ pruža nekoliko savjeta za razvoj medijske pismenosti kod djece:

- Potrebno je pokazati interes za ono što dijete gleda
- Važno je postaviti granice u korištenju medija
- Potrebno je nadzirati i promatrati korištenje medija djece
- Naučiti djecu kritički razmišljati i propitivati

- Naučite i informirajte se o sigurnosti djece u medijskom svijetu
- Budite model svojoj djeci (Ćosić Pregrad, 2019)

S druge strane Kuterovac Jagodić, Štulhofer i Lebedina Manzoni (2016) navode što bi roditelji trebali učiniti ako žele vremenski i sadržajno ograničiti pristup medijima:

- Ne dopustiti da dijete svakodnevno i dugotrajno konzumira medijske sadržaje
- Postaviti televizor u zajedničku prostoriju
- Ograničiti vrijeme korištenja medija
- Postavljati obiteljska pravila kada je prihvatljivo koristiti određeni medij
- Onemogućiti pristup neprimjerenim sadržajima, koristiti tehničke zaštite poput pinova
- Poticati dijete na igru, druženje s vršnjacima i ostale aktivnosti koje ne uključuju korištenje medija
- Biti dobar uzor

Posredovanje i edukacija o kvaliteti medijskog sadržaja ključni su za razvoj kritičkog razmišljanja i zdravih medijskih navika kod djece (Rek i Kovačić, 2018). Za kvalitetno i pouzdano korištenje medija ključna je uloga roditelja, koja usmjerava djecu prema pravilnom korištenju i propitivanju svega što je prisutno u medijima. Roditelji trebaju biti podrška djeci te im kroz sustavan razgovor ukazati na sve prednosti i nedostatke medija. Samo tako može se postići da buduće generacije djece postanu odgovorni i savjesni korisnici medija.

4. Stavovi roditelja o korištenju novih medija

Mediji danas preuzimaju ključnu ulogu u odgoju djece u mnogim obiteljima, donoseći sa sobom pozitivne, ali i negativne utjecaje. Roditelji su svjesni koliki utjecaj mediji imaju na njihovu djecu, no zbog užurbanog načina života i previše obaveza često su preumorni da bi se posvetili igri s djecom, što rezultira time da djeca provode više vremena uz medije (Sindik, 2012). Tako se navodi da roditelji živahnije djece često koriste medije kako bi ih smirili, nagradili ili osigurali sebi malo slobodnog vremena (Šimić, Šašić, Rodić, 2021).

Mediji i roditeljstvo predstavljaju izazov u suvremenom društvu, gdje roditelji trebaju pažljivo pratiti i regulirati medijske navike svoje djece kako bi im pomogli u pravilnom korištenju

medija (Rek i Kovačić, 2018). Dosadašnja istraživanja pokazuju da demografski čimbenici, poput prihoda i obrazovanja roditelja značajno utječu na medijsku izloženost predškolske djece, pri čemu djeca roditelja s nižim prihodima i obrazovanjem provode više vremena pred ekranom (Rideout i Hamel prema Rek i Kovačić, 2018). Također visoko obrazovani roditelji često vjeruju da internet može poboljšati dječje znanje, vještine i sposobnosti (Šimić, Šašić, Rodić, 2021). Veća izloženost medijima kod roditelja dovodi do veće izloženosti njihove djece istima. Djeca iz takvih obitelji prosječno provode pet sati dnevno pred ekranima, što može rezultirati problemima s pažnjom, poteškoćama u školi, poremećajima spavanja i pretilošću (Rek i Kovačić, 2018).

Joško Sindik (2012) proveo je istraživanje u četiri dječja vrtića u Gradu Zagrebu i Zagrebačkoj županiji, uključujući 371 roditelja predškolske djece. Istraživanje je imalo za cilj utvrditi povezanost vremena koje roditelji i djeca provode koristeći medije te kako demografski čimbenici utječu na roditeljske percepcije i stavove o izloženosti djece medijima. Rezultati su pokazali pozitivnu korelaciju između vremena koje roditelji i djeca provode koristeći medije. Djeca čiji roditelji provode više vremena uz medije, također provode više vremena uz medije. Također, starija djeca, te djeca starijih i zaposlenih roditelja, provode više vremena uz medije i koriste ih na raznovrsnije načine. Nadalje, istraživanje je pokazalo da djeca roditelja s višom razinom obrazovanja ne pokazuju značajne razlike u korištenju medija u usporedbi s djecom roditelja sa srednjom stručnom spremom u smislu vremena i načina korištenja medija od strane njihove djece. Djeca roditelja s višom razinom obrazovanja koriste medije na sličan način i u sličnom trajanju kao djeca roditelja sa srednjom stručnom spremom. Televizija je najčešće korišten medij među djecom, a nakon nje slijede radio i internet. Korištenje interneta i računala je zastupljenije kod starije djece i djece roditelja s višim obrazovanjem. Što se tiče roditeljske percepcije o utjecaju medija, roditelji su svjesni i zabrinuti zbog potencijalnih negativnih utjecaja medija na djecu, kao što su problemi s pažnjom, izloženost neprikladnim sadržajima i smanjenje fizičke aktivnosti. Ipak, mnogi roditelji smatraju da mediji mogu imati i pozitivne učinke, kao što su edukativni sadržaji i mogućnosti za učenje novih vještina (Sindik, 2012).

Martina Jularić (2022) provela je istraživanje među roditeljima djece ranog i predškolskog uzrasta iz Slavenskog Broda kako bi ispitala stavove roditelja o korištenju medija od strane

njihove djece i razinu roditeljske kontrole nad medijskom izloženosti djece. Istraživanje je pokazalo da 58,3 % djece prati medijske sadržaje isključivo uz prisutnost roditelja, što nam ukazuje na visoku razinu svijesti roditelja o važnosti kontrole medijskih sadržaja kojem su djeca izložena. Nadalje, 70,8 % roditelja prati sve medijske sadržaje kojima su njihova djeca izložena, što pokazuje da većina roditelja aktivno prati i nadzire što njihova djeca gledaju i koriste. Vrijeme u igri bez medijskih sadržaja provodi 52,1 % djece, iz čega se može zaključiti kako više od polovice roditelja potiče svoju djecu na aktivnosti koje ne uključuju medije. Ističe se kako su roditelji svjesni potencijalnih negativnih utjecaja prekomjerne medijske izloženosti, poput problema s pažnjom, nedostatka fizičke aktivnosti i izloženosti neprikladnim sadržajima. Rezultati istraživanja Martine Jularić pokazuju da roditelji u Slavonskom Brodu prepoznaju važnost nadzora nad medijskim sadržajima te nastoje balansirati vrijeme koje njihova djeca provode uz medije s drugim aktivnostima (Jularić, 2022).

UNICEF-ovo istraživanje o medijskim navikama djece i stavovima roditelja u Bosni i Hercegovini (2020) bilo je fokusirano na prepoznavanje potencijalnih negativnih utjecaja medija na djecu, kao i na razumijevanje koliko su roditelji svjesni tih utjecaja i kako njima upravljaju. Rezultati istraživanja govore kako postoji visok stupanj izloženosti djece potencijalno opasnim situacijama na internetu jer je gotovo polovica djece prijavila da su dobivali poruke od nepoznatih osoba na društvenim mrežama. Nadalje, značajan broj djece bio je izložen elektroničkom nasilju, što uključuje prijetnje, vrijeđanje i druge oblike uznemiravanja putem interneta. Istraživanje je pokazalo da roditelji su svjesni potencijalnih negativnih utjecaja medija na svoju djecu, poput problema s pažnjom, emocionalne poteškoće i izloženost neprikladnim sadržajima. Međutim, mnogi roditelji osjećaju da nemaju dovoljno informacija i podrške za učinkovito upravljanje medijskim navikama svoje djece. U skladu s tim pokazalo se da postoji potreba za većom edukacijom roditelja o sigurnom korištenju medija te da roditelji trebaju bolje razumjeti kako zaštititi svoju djecu od negativnih utjecaja i kako promovirati sigurno i odgovorno korištenje medija. UNICEF-ovo istraživanje naglasilo je nekoliko ključnih područja koja zahtijevaju daljnji rad kako bi se poboljšala sigurnost i dobrobit djece u digitalnom okruženju. Najvažnija je edukacija roditelja, koja će im pružiti alate i znanje za učinkovito upravljanje medijskim navikama njihove djece. Zatim je važno je

podići svijest o potencijalnim opasnostima na internetu i kako ih izbjeći. Također bi trebalo razviti i implementirati politike koje promoviraju sigurno korištenje interneta među djecom i mladima te na kraju važna je suradnja roditelja, škola, vladinih i nevladinih organizacija za stvaranje sigurnog digitalnog okruženja za djecu. (Unicef.bih, 2020)

Autori Matija Rek i Andrej Kovačić (2018) proveli su istraživanje u Sloveniji s ciljem dobivanja uvida u medijsku izloženost predškolske djece te navike i stavove njihovih roditelja o medijskom obrazovanju. Istraživanje pokazuje da su djeca u dobi od 1 do 6 godina u Sloveniji najviše izložena televiziji, video sadržajima i radiju. Prosječno, djeca su pasivno prisutna u prostoriji gdje je uključen televizor oko 80 minuta dnevno, dok aktivno gledanje traje oko 34 minute dnevno. Prisutnost ekrana u dječjim sobama je niska, sa samo 7.25 % djece koja imaju televizor i 5.3 % koja imaju vlastito računalo u svojoj sobi. Roditelji procjenjuju da bi dnevna granica za gledanje ekrana za djecu do 3 godine trebala biti 47 minuta, a za djecu od 4 do 6 godina 55 minuta. Roditelji također smatraju da bi djeca trebala autonomno koristiti pametne telefone i internet za zabavu od oko jedanaeste godine, a video igre nešto ranije, oko devete godine. Također, istraživanje je otkrilo da medijske navike roditelja imaju značajan utjecaj na medijske navike njihove djece. Djeca roditelja koji su „teški korisnici“ medija provode prosječno 197 minuta dnevno koristeći neku vrstu digitalnog uređaja, dok djeca „laganih korisnika“ provode prosječno 88 minuta dnevno. Roditelji su uglavnom prisutni kada njihova djeca koriste medije, postavljaju pravila o tome što djeca smiju gledati i razgovaraju o medijskim sadržajima. Međutim, mišljenja roditelja o pozitivnim i negativnim utjecajima medija na djecu variraju ovisno o njihovom stupnju obrazovanja i vlastitim medijskim navikama (Rek i Kovačić, 2018).

Lana Ciboci, Igor Kanižaj i Danijel Labaš proveli su 2013. godine istraživanje s ciljem ispitivanja navika i stavova roditelja predškolske djece u Zagrebu (Ciboci, Kanižaj, Labaš; 2014). Istraživanje je pokazalo da su mediji sastavni dio života djece od najranije dobi jer je 39,9 % djece počelo gledati televiziju već s godinu dana. Ovo istraživanje, kao i mnoga druga, ističe da televizija i dalje najviše korišteni medij u obiteljima, čak 79,6 % roditelja navelo je da njihova djeca svakodnevno provode između 60 i više od 120 minuta ispred televizora. Malo više od polovice roditelja izjavilo je da njihova djeca koriste internet. Većina roditelja izjavila

je da uvijek ili često nadziru korištenje medija svoje djece. Čak 91.7 % roditelja predškolske djece vjeruje da kontakt s nasilnim medijima može negativno utjecati na njihovu djecu. Većina roditelja također vjeruje da je medijsko obrazovanje potrebno djeci od najranije dobi, kako bi naučila koristiti medije i razlikovati pozitivne medijske sadržaje od negativnih. 69.1 % roditelja predškolske djece misli da bi medijsko obrazovanje trebalo početi već u predškolskoj dobi, dok 72.9 % roditelja vjeruje da je odgovornost roditelja i učitelja educirati djecu o medijima. (Ciboci, Kanižaj, Labaš, 2014)

Sva navedena istraživanja ukazuju na to da su medijski sadržaji u velikoj mjeri prisutni u svakodnevnom životu djece te da djeca sve ranije stupaju u kontakt s medijima. Također, istraživanja ističu kako djeca često oponašaju medijske navike svojih roditelja, što naglašava potrebu za odgovornim upravljanjem medijskim navikama od strane roditelja i postavljanje pozitivnog primjera. Pozitivan zaključak iz svih istraživanja jest da se većina roditelja slaže s važnosti ranog uvođenja medijskog obrazovanja. Također, ističe se važnost suradnje između roditelja, škole i drugih institucija kako bi se stvorilo sigurno i poticajno medijsko okruženje za djecu.

5. Empirijski dio rada

U ovom poglavlju predstaviti će se rezultati istraživanja kojima su ispitani stavovi roditelja prema korištenju novih medija u obitelji te strategije upravljanja korištenjem medija kod djece. Fokus istraživanja je na razumijevanju roditeljske percepcije o utjecaju novih medija na obitelj i djecu, te načina na koje roditelji reguliraju medijske aktivnosti svoje djece, uzimajući u obzir različite dobne skupine djece i sociodemografska obilježja roditelja.

5.1. Svrha i cilj istraživanja

Svrha istraživanja je identificirati i analizirati stavove roditelja prema korištenju novih medija u obitelji, kao i strategije koje koriste za upravljanje medijskom konzumacijom svoje djece. Cilj je pružiti uvid u ulogu novih medija u obiteljskom kontekstu te predložiti preporuke za učinkovite strategije upravljanja medijskim aktivnostima djece.

5.2. Istraživački problem i ciljevi

Glavni istraživački problem je utvrditi stavove roditelja prema korištenju novih medija u obitelji te strategije upravljanja medijskim aktivnostima djece. Sekundarni ciljevi (SC) istraživanja su sljedeći:

SC1: Ispitati stavove roditelja prema pozitivnim i negativnim aspektima korištenja novih medija u obitelji.

SC2: Analizirati strategije roditeljskog nadzora i ograničavanja pristupa medijima kod djece, s naglaskom na dob djeteta.

SC3: Ispitati razlike u stavovima i strategijama roditelja prema korištenju novih medija ovisno o sociodemografskim obilježjima (npr. obrazovanje, prihod, dob roditelja).

5.2. Hipoteze istraživanja

Na temelju prethodnih istraživanja i teorijskog okvira, formilirane su sljedeće hipoteze:

H1: Roditelji prepoznaju i pozitivne i negativne aspekte korištenja novih medija u obitelji

H2: Roditelji mlađe djece koriste strože strategije ograničavanja pristupa medijima u usporedbi s roditeljima starije djece.

H3: Stavovi i strategije roditelja prema korištenju novih medija variraju ovisno o sociodemografskim obilježjima roditelja.

5.4. Način provođenja istraživanja

Istraživanje je provedeno pomoću online anketnog upitnika, izrađenog putem Google obrazaca, a koji je distribuiran putem društvenih mreža i roditeljskih foruma. Roditelji su upitnik mogli ispuniti u periodu od 19. lipnja 2024 do 8. srpnja 2024. godine.

5.5. Uzorak

Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku, uz potpuno anonimno i dobrovoljno sudjelovanje. Svaki ispitanik imao je mogućnost odustati u bilo kojem trenutku. U istraživanju je sudjelovalo 103 roditelja djece raznih dobnih skupina od 0 do 15 godina.

6.5. Anketni upitnik

Anketni upitnik se sastoji od četiri dijela: 1. sociodemografske odrednice, 2. roditeljski stavovi prema korištenju novih medija, 3. strategije roditeljskog nadzora te iskustva sigurne upotrebe novih medija kod djece.

Na početku samom anketnog upitnika su ispitane su sociodemografske odrednice ispitanika, kao što su spol, dob, razina obrazovanja, mjesečna primanja, broj i dob djece te tip naselja u kojem žive.

Drugi dio anketnog upitnika nastojao je ispitati stavove prema korištenju novih medija. To uključuje učestalost korištenja digitalnih uređaja u svakodnevnom životu, najčešće korištene digitalne uređaje, dob u kojoj je dijete počelo koristiti određeni digitalni uređaj, razlog korištenja digitalnih uređaja, utjecaj koji digitalni uređaji imaju na djecu te procjenu slaganja s navedenim tvrdnjama.

U trećem dijelu anketnog upitnika ispitane su strategije roditeljskog nadzora, počevši od koliko dnevno roditelji dopuštaju djetetu da koristi nove medije poput Interneta, video igara, društvene mreže, crtiće, YouTube i drugo. Nadalje na koji način dijete koristi digitalne uređaje, u prisutnosti roditelja ili samostalno te pregledavaju li i ograničavaju aktivnosti svojega djeteta na digitalnim uređajima te na koji način to provode.

Posljednji dio anketnog upitnika uključivao je pitanja otvorenog tipa, gdje se željelo ispitati koje mjere roditelji koriste kako bi osigurali da njihovo dijete koristi internet sigurno, što ih najviše brine u vezi s korištenjem novih medija, imaju li iskustva s problemima povezanim s korištenjem novih medija kod njihove djece te kako balansiraju vrijeme koje njihovo dijete provede na novim medijima s ostalim aktivnostima.

U anketnom upitniku je korišteno više vrsta pitanja:

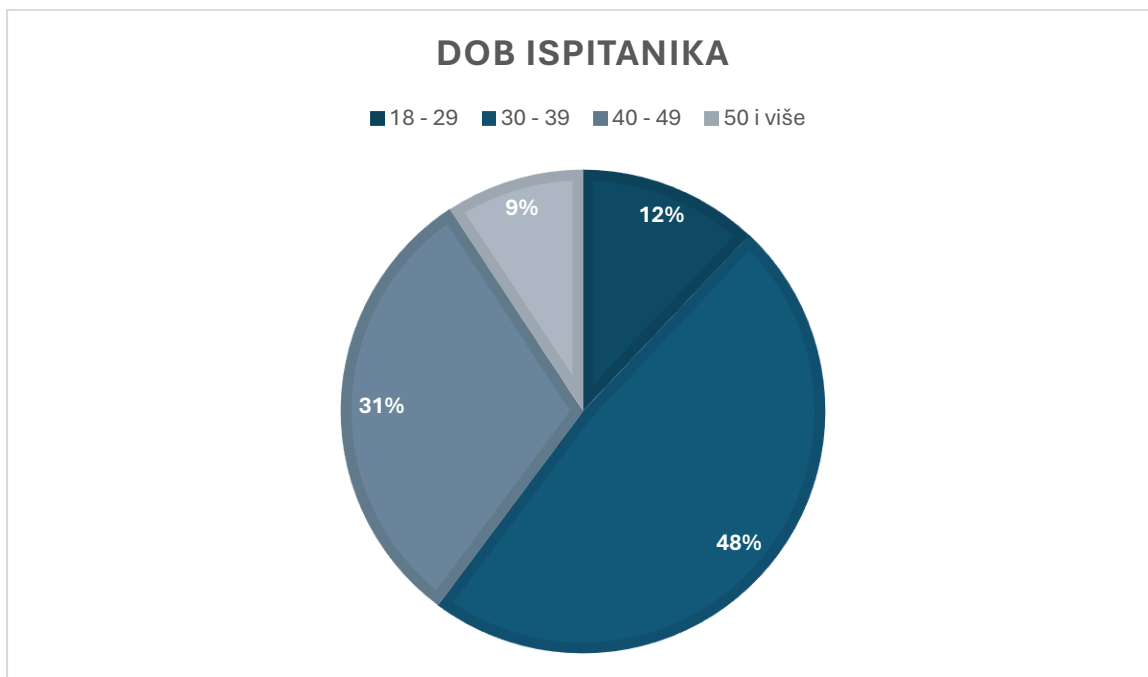
- pitanja s višestrukim izborom odgovora, gdje su ispitanici mogli odabrati samo jednu opciju
- potvrdni okviri, gdje su ispitanici mogli označiti više odgovora
- rešetka potvrdnog okvira, gdje je bilo moguće označiti samo jedan odgovor
- kratki odgovori, gdje je bilo potrebno na crtu upisati samo jednu riječ kao odgovor
- mreža s višestrukim odabirom
- otvorena pitanja

6. Rezultati istraživanja

U ovom dijelu bit će predstavljeni rezultati istraživanja, uključujući socioekonomske odrednice te podatke koji se odnose na ispitivanje postavljenih hipoteza, uključujući roditeljske strategije i iskustva vezane uz sigurnu upotrebu novih medija kod djece.

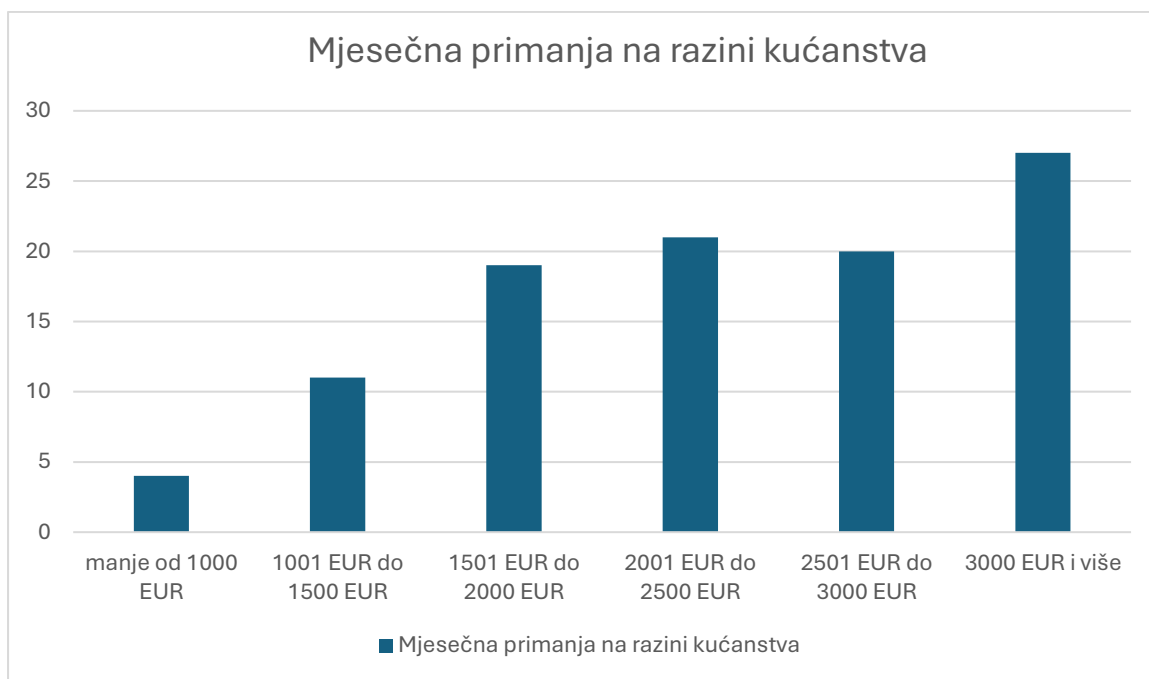
6.1. Socioekonomske odrednice

U istraživanju je sudjelovalo 103 ispitanika, među kojima je bilo 84 žena (81,6 %) i 19 muškaraca (18,4 %). Slika 1 prikazuje dob ispitanika. Podaci pokazuju da je u istraživanju sudjelovalo 48 % ispitanika u dobnoj skupini od 30 do 39 godina. U dobnoj skupini od 40 do 49 godina sudjelovalo je 31 % ispitanika, dok je najmanji broj roditelja u dobnim skupinama od 18 do 29 godina (12 %) i 50 i više godina (9 %).

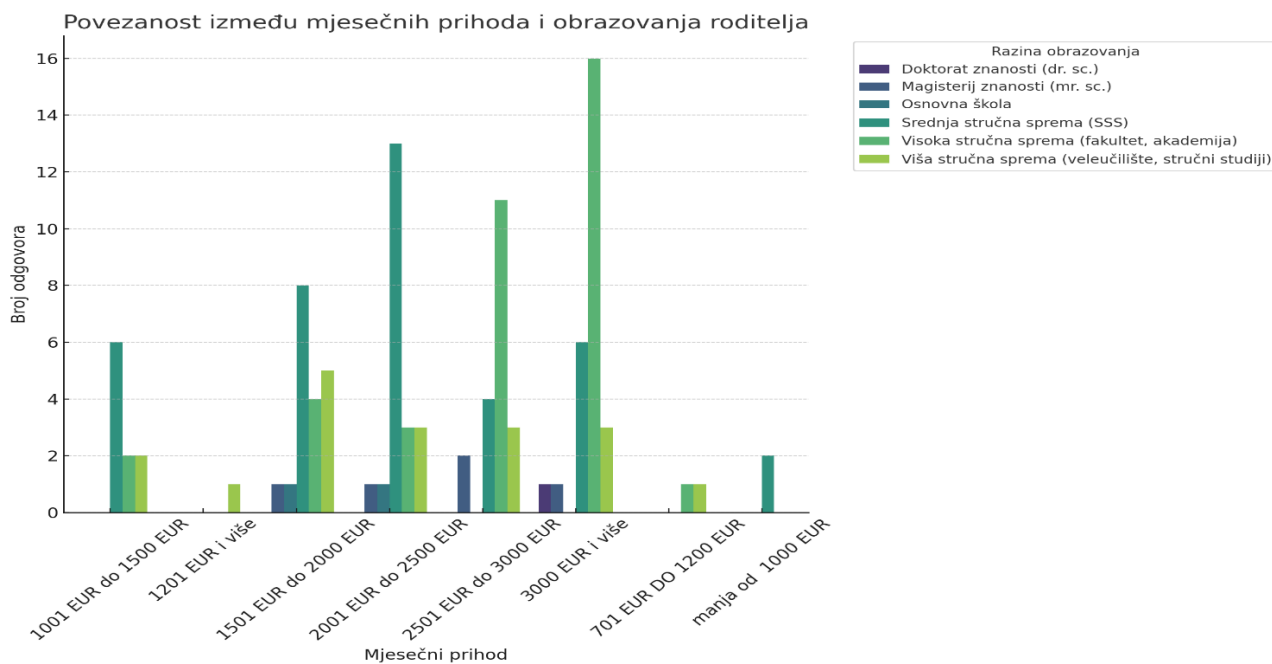
SLIKA 1. PRIKAZ DOBNIH OBILJEŽJA ISPITANIKA

Na postavljeno pitanje o ukupnim mjesečnim primanjima na razini kućanstva, najviše ispitanika, 26,5 %, je odgovorilo da imaju više od 3000 eura mjesečnih prihoda. Za njima slijedi 20,6 % ispitanika koji su odgovorili da imaju od 2001 do 2500 eura mjesečnih prihoda, zatim 19,6 % ispitanika koji imaju od 2501 do 3000 eura mjesečnih prihoda. Najmanji broj ispitanika, 4 %, je odgovorio da imaju manje od 1000 eura mjesečnih primanja te 10,8 % ispitanika da imaju od 1001 do 1500 eura primanja. (Slika 2)

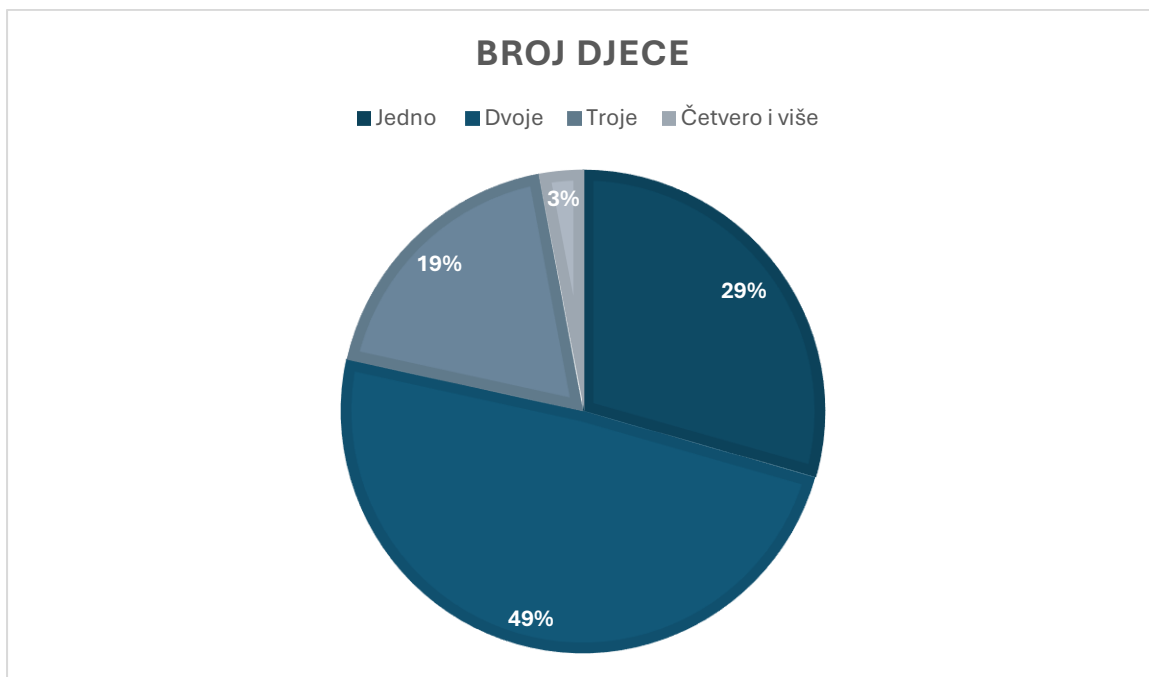
SLIKA 2. PRIKAZ MJESEČNIH PRIMANJA NA RAZINI KUĆANSTVA

Slika 3 prikazuje odgovore roditelja na pitanje o mjesečnim prihodima, koji su podijeljeni prema različitim razinama obrazovanja. Najviše prihode 3000 eura i više imaju roditelji s visokom i višom stručnom spremom. Mjesečne prihode od 1501 do 3000 eura ima najveći broj roditelja s raznolikom razinom obrazovanja, uključujući srednju stručnu spremu, višu i visoku. Nešto niže mjesečne prihode manje od 1500 eura imaju roditelji srednje stručne spreme te oni sa završenom osnovnom školom, dok najniže prihode manje od 1000 eura imaju roditelji sa srednjom stručnom spremom.

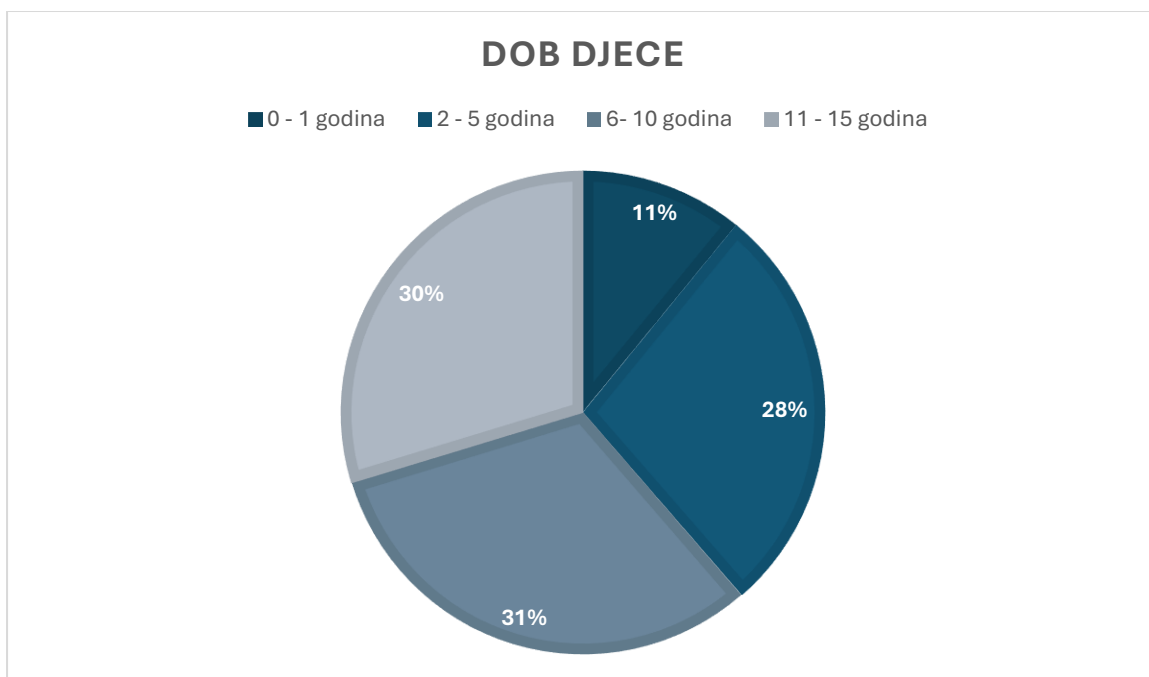

SLIKA 3. PRIKAZ POVEZANOSTI MJESEČNIH PRIHODA I STUPNJA OBRAZOVANJA RODITELJA

Budući da su u istraživanju sudjelovali roditelji, na pitanje o broju djece 31 ispitanika (30,1 %) odgovorilo je da ima samo jedno dijete. Dvoje djece ima 50 ispitanika (48,6 %), a 19 ispitanika (18,5 %) ima troje djece, dok samo troje ispitanika (2,9 %) ima četvero i više djece. (Slika 4)

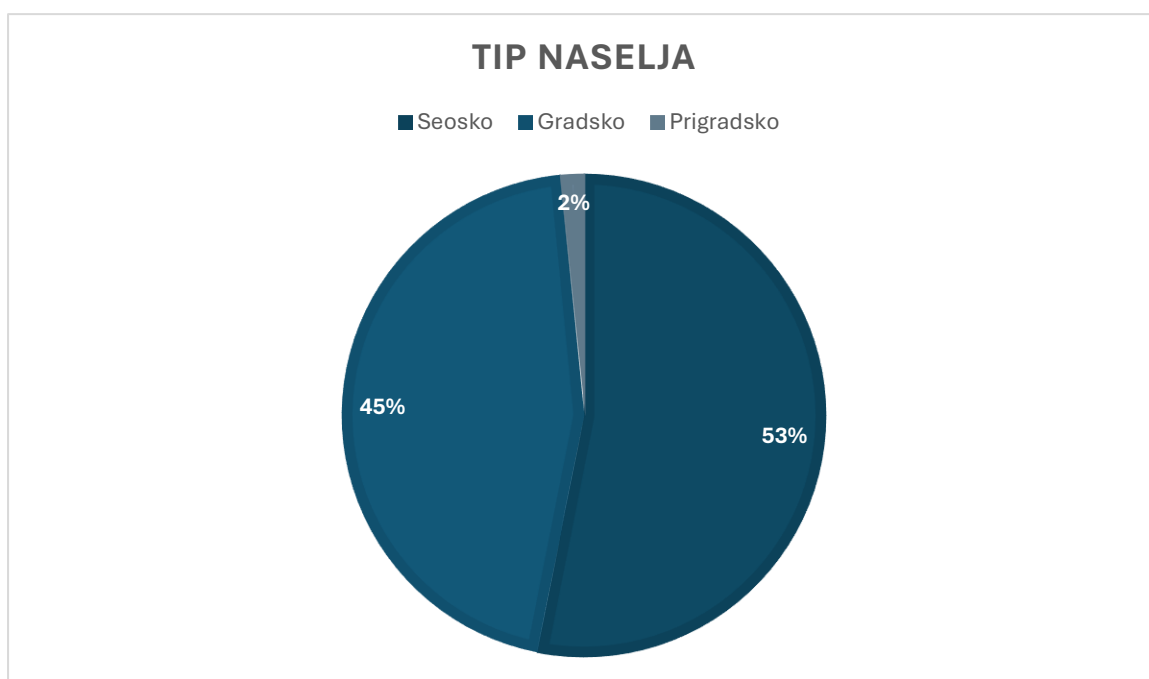
SLIKA 4. PRIKAZ BROJA DJECE U KUĆANSTVU

SLIKA 5. PRIKAZ DOBNIH SKUPINA DJECE

Djeca ispitanika raspršeni su kroz širok raspon dobnih skupina. Većina roditelja ima djecu školskog uzrasta, od 6 do 10 godina, a za njima slijedi uzrast tinejdžera i djece predškolskog uzrasta. Najmanju dobnu skupinu čine bebe od 0 do 12 mjeseci. (Slika 5)

Na samom kraju pitanja o sociodemografskim odrednicama, od ispitanika se tražilo da navedu u kojem tipu naselja žive. Od ukupnog broja sudionika istraživanja, najviše njih, 46,6 %, živi u seoskom tipu naselja. Slijede ispitanici koji žive u gradu, njih 39,8 %, dok najmanji broj, 13,6 %, ispitanika živi u prigradskom naselju. (Slika 6)

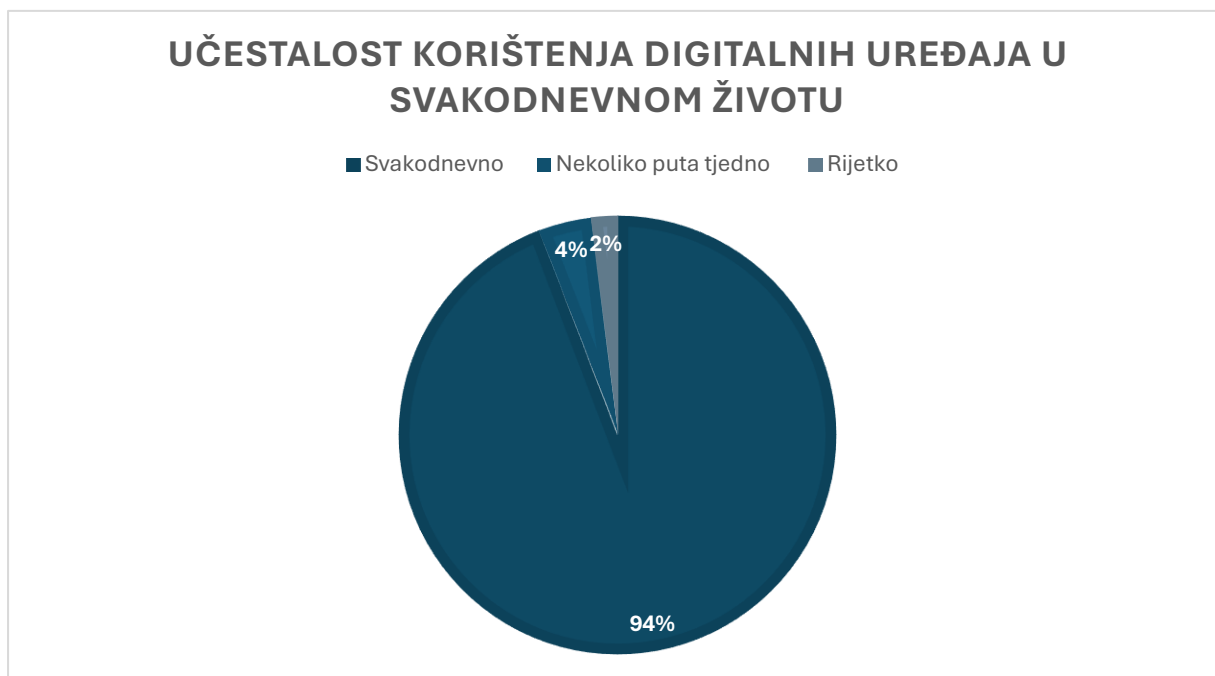

SLIKA 6. PRIKAZ TIP NASELJA U KOJEM ISPITANICI ŽIVE

6.2. Stavovi prema korištenju novih medija

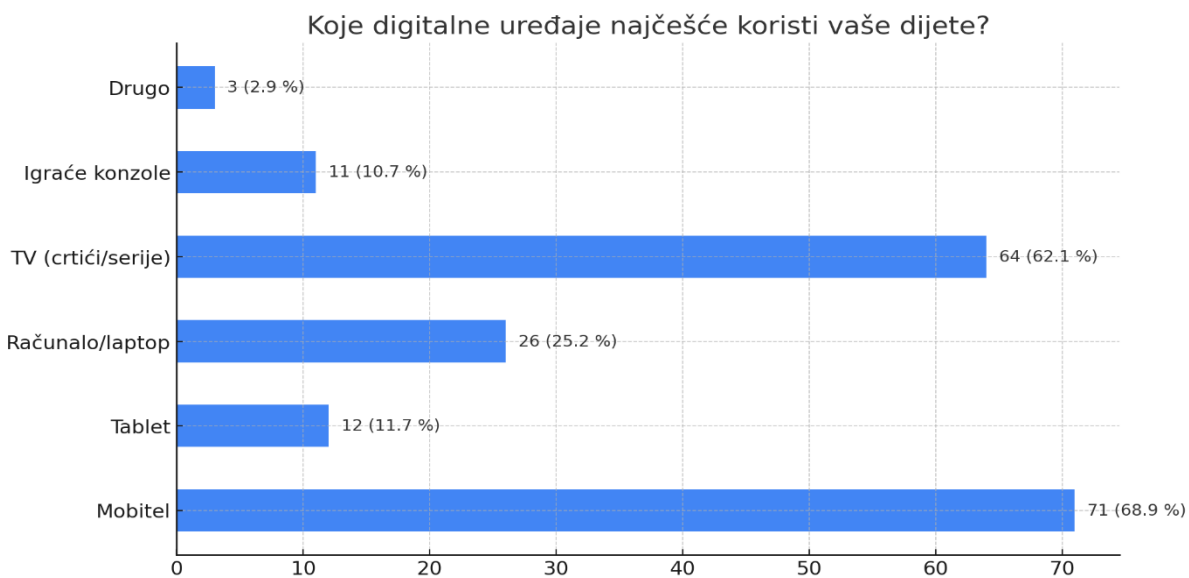
Ovaj dio istraživanja pruža uvid u stavove roditelja prema korištenju novih medija u svakodnevnom životu njihove djece. U ovom dijelu istraživanja roditelji su odgovorili na pitanja o učestalosti korištenja digitalnih uređaja u njihovim obiteljima, koje digitalne uređaje najčešće koriste njihova djeca i oni sami te u kojoj dobi su njihova djeca počela koristiti određene digitalne uređaje. Također su se istražili razlozi zbog kojih djeca najčešće koriste

digitalne uređaje i kakav utjecaj mediji imaju na njih. Na kraju upitnika, roditelji su trebali ocijeniti u kojoj se mjeri slažu s određenim izjavama o korištenju novih medija.

SLIKA 7. PRIKAZ UČESTALOSTI KORIŠTENJA DIGITALNIH UREĐAJA U SVAKODNEVNOM ŽIVOTU RODITELJA

Kao što je prikazano na slici 7, većina ispitanika 94 % odgovorila je da koristi digitalne uređaje svakodnevno, što ukazuje na visoku razinu uključenosti digitalnih uređaja u svakodnevni život. Mali postotak ispitanika, 4 %, koristi digitalne uređaje nekoliko puta tjedno, dok najmanji ispitanika, 2 %, koristi digitalne uređaje rijetko.

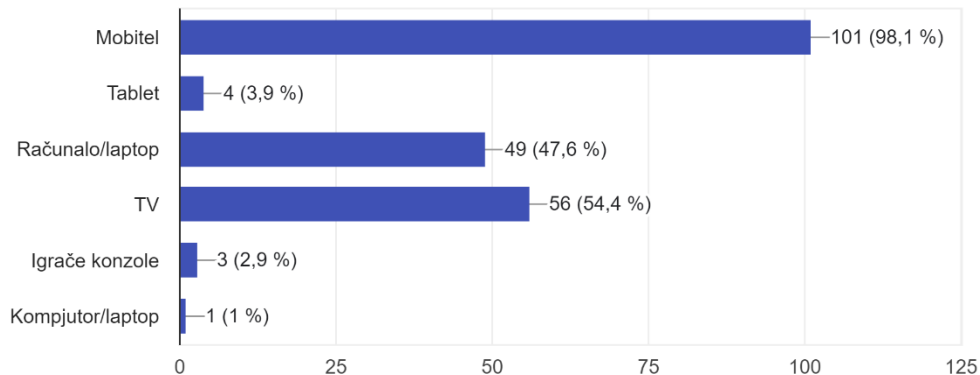

SLIKA 8. PRIKAZ NAJČEŠĆE KORIŠTENIH UREĐAJA KOD DJECE (U KATEGORIJI „DRUGO“ ODGOVORI SU BILI „DIJETE NE KORISTI DIGITALNE UREĐAJE“)

Slika 8 nam daje jasnu sliku o sklonosti korištenja digitalnih uređaja kod djece, gdje se mobitel i televizor zauzimaju vrlo važnu ulogu u svakodnevnom životu djece. Veliki postotak djece, 68,9 %, najčešće koristi mobitel. Ovaj podatak nam ukazuje na činjenicu kako su mobiteli danas postali neizostavan dio svakodnevnog života djece i potrebu da roditelji što više kontroliraju njihovo korištenje. Drugi najčešće korišteni uređaj je televizor, koji koristi 62,1 % djece, što pokazuje da je televizija još uvijek vrlo rasprostranjen medij među djecom. Treći najčešće korišteni uređaj su računala i laptopi, s 25,2 % djece koja ih koriste. Tablet i igraće konzole koristi manji postotak djece, njih 11,7 % i 10,7 %.

Koje digitalne uređaje vi najčešće koristite kod kuće?

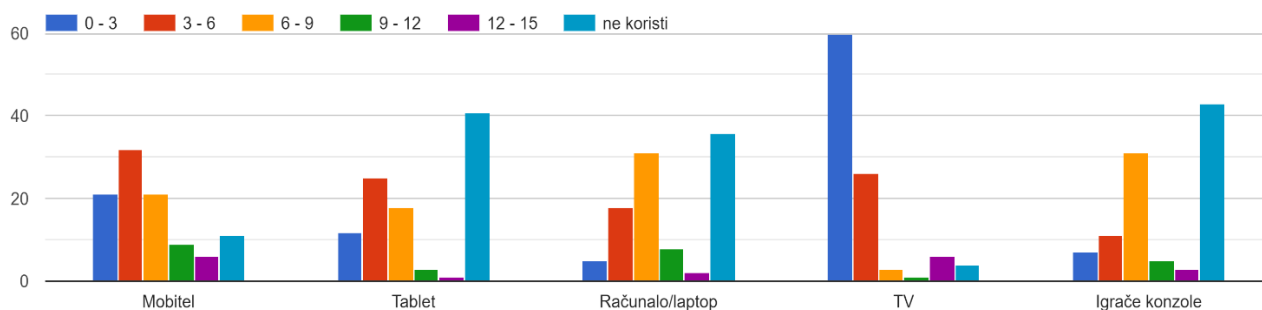
103 odgovora

SLIKA 9. PRIKAZ NAJČEŠĆE KORIŠTENIH UREĐAJA KOD RODITELJA

Vodeći se navodom da medijske navike roditelja u velikoj mjeri utječu na medijske navike djece (Rek i Kovačić, 2018), slika 9, jasno to potvrđuje. Mobilni telefoni su najčešće korišteni uređaji među djecom i roditeljima. Međutim, postotak je značajno veći kod roditelja, čak 98,1 % roditelja najčešće koristi mobilni telefon što je za 30 % više nego djeca. Iz ovih rezultata može se pretpostaviti da roditelji više koriste mobilni telefon za potrebe posla, komunikaciju s kolegama i prijateljima te obitelji, čitanje vijesti i razne druge aktivnosti, dok djeca imaju ograničen pristup mobilnim telefonima. Drugi najčešće korišteni uređaj je televizija, koju koristi 62,1 % djece i 54,4 % roditelja. Ovo ukazuje na to da je televizija i dalje vrlo važna u obiteljskom životu, bez obzira na sve veću upotrebu mobilnih telefona. Računala i laptopi su češće korišteni među roditeljima (47,6 %) nego među djecom (25,2 %). Ovo može ukazivati na to da roditelji koriste računala/laptope za posao, online kupovinu, bankarstvo ili druge aktivnosti koje zahtijevaju veći ekran i funkcionalnost, dok su tableti popularniji među djecom (11,7 %) nego među roditeljima (3,9 %). Ovo može biti zbog toga što tableti imaju veći ekran od mobilnih telefona i prilagođeni za edukativne igre i druge sadržaje koje privlače djecu. Isto je i s igraćim konzolama, koje se više koriste među djecom (10,7 %) nego među roditeljima (2,9 %), jer su igraće konzole prvenstveno dizajnirane za zabavu i igranje, što je privlačno mlađim generacijama, dok roditelji zbog poslovnih i drugih obaveza takvu vrstu uređaja koriste manje.

U kojoj dobi je vaše dijete počelo koristiti:

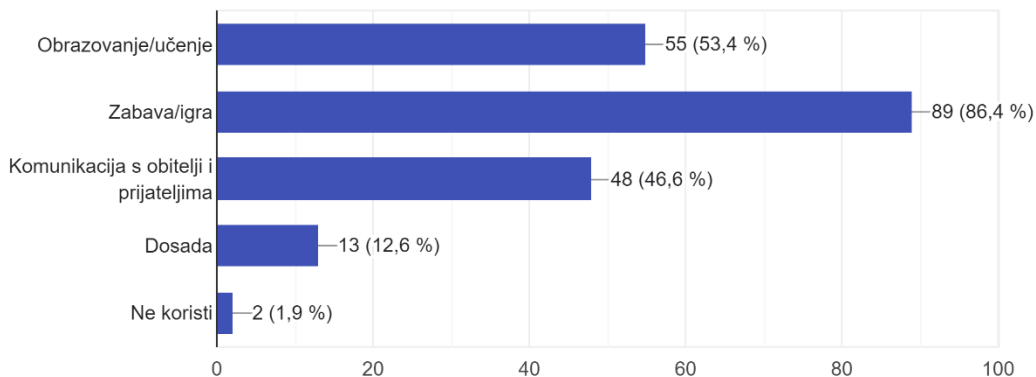

SLIKA 10. PRIKAZ DOBI U KOJOJ SU DJECA POČELA KORISTITI RAZLIČITE DIGITALNE UREĐAJE

Stručnjaci savjetuju da djeca do 18 mjeseci uopće ne bi trebala koristiti nikakvu vrstu digitalnog uređaja (Ciboci i sur., 2021). Stoga je vrlo zabrinjavajući podatak da većina djece, njih 50, počela koristiti televiziju u dobi od 0 do 3 godine, oko 20 djece je počelo koristiti mobilitel u toj istoj dobi kao i tablet. Najviše djece, njih 25, počelo je koristiti mobilitel i tablet u dobi od 3 do 6 godina. Igrače konzole djeca počinju koristiti u dobi od 9 do 12 godina, što je kasnije u odnosu na druge uređaje, najvjerojatnije zbog kompleksnosti korištenja sadržaja na tim uređajima. Najmlađa dobna skupina od 0 do 3 godine pokazuje zabrinjavajuću razinu korištenja mobitela, tableta i TV-a, unatoč preporukama o izbjegavanju ekrana. Korištenje digitalnih uređaja značajno raste u dobi od 3 do 6 i od 6 do 9 godina, s naglaskom na mobitele, tablete i računala/laptope. Igrače konzole postaju popularne u dobi od 6 do 9 godina, dok u dobi od 12 do 15 godina većina djece već koristi razne digitalne uređaje. Ovim rezultatima dobivamo uvid u podatke da djeca u sve ranijoj dobi stupaju u kontakt s digitalnim uređajima čime se naglašava sve veća potreba da roditelji djecu pripreme za korištenje medija, ali isto tako moraju nadzirati i kontrolirati njihovo korištenje. (Slika 10)

Zašto vaše dijete najčešće koristi digitalne uređaje?

103 odgovora

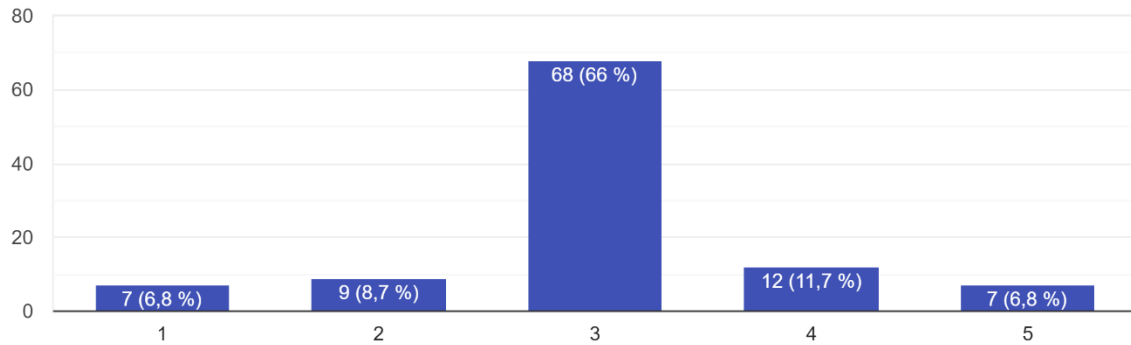

SLIKA 11. RAZLOZI KORIŠTENJA DIGITALNIH UREĐAJA

Ovaj dio istraživanja, Slika 11, usmjeren je na razloge zbog kojih djeca najčešće koriste digitalne uređaje. Najviše djece, 86,4 %, digitalne uređaje koristi za zabavu i igru. Poznato je kako mediji uvelike mogu pomoći djeci u učenju i usvajanju nekog nastavnog sadržaja, upravo je to pokazalo i istraživanje jer je više od polovice roditelja navelo da njihova djeca koriste digitalne uređaje za obrazovanje odnosno učenje. Za komunikaciju s obitelji i prijateljima digitalne uređaje koristi gotovo polovica djece, njih 46,6 %, iz čega možemo zaključiti kako digitalni uređaji pomažu u održavanju socijalnih veza i zbližavanju s drugima. Manji postotak djece, 12,6 %, koristi digitalne uređaje iz dosade, što ukazuje na potrebu za dodatnim aktivnostima koje mogu ispuniti slobodno vrijeme djece i smanjiti korištenje digitalnih uređaja kao sredstvo za sprječavanje dosade. Rezultati istraživanja jasno pokazuju da postoji potrebu za balansiranjem vremena provedenog pred ekranom s drugim aktivnostima, poput igre i društvenih interakcija te da se više pažnje treba posvetiti oblikovanju strategija za što učinkovitiju i svrhovitiju upotrebu digitalnih uređaja među djecom.

Kakav utjecaj ima korištenje medija na vaše dijete?

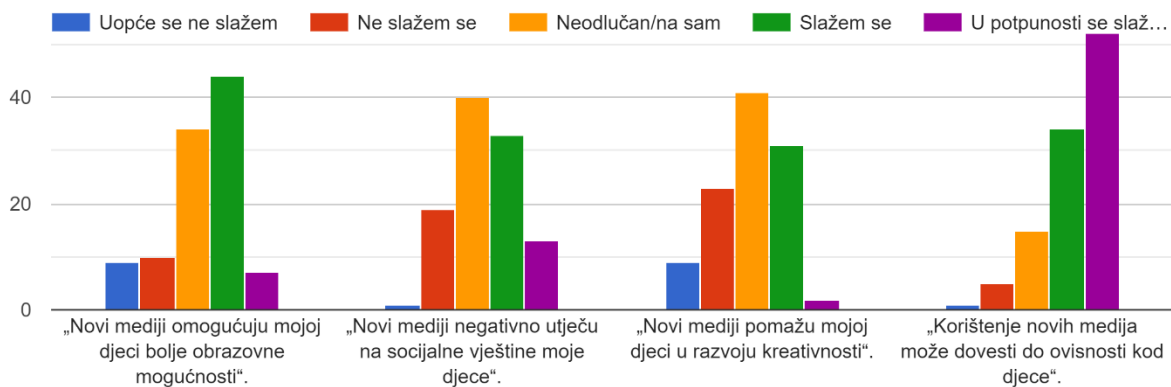
103 odgovora

SLIKA 12. PRIKAZ UTJECAJA MEDIJA NA DJECU

U završnom dijelu tražilo se od roditelja da procijene kakav utjecaj mediji imaju na njihovu djecu. Iz rezultata je vidljivo kako roditelji različito percipiraju utjecaj medija. Većina roditelja, njih 66 %, smatra da korištenje medija ima neutralan utjecaj na njihovu djecu, što može ukazivati da mediji ne donose značajne promjene, ni pozitivne ni negativne, u životima njihove djece. 15,5 % roditelja vjeruju da mediji imaju negativan ili vrlo negativan utjecaj na djecu, iz čega se može zaključiti da su roditelji vrlo zabrinuti potencijalnim negativnim utjecajima medija na njihovo dijete, dok 18,5 % roditelja smatra da mediji imaju pozitivan ili vrlo pozitivan utjecaj na djecu. (Slika 12)

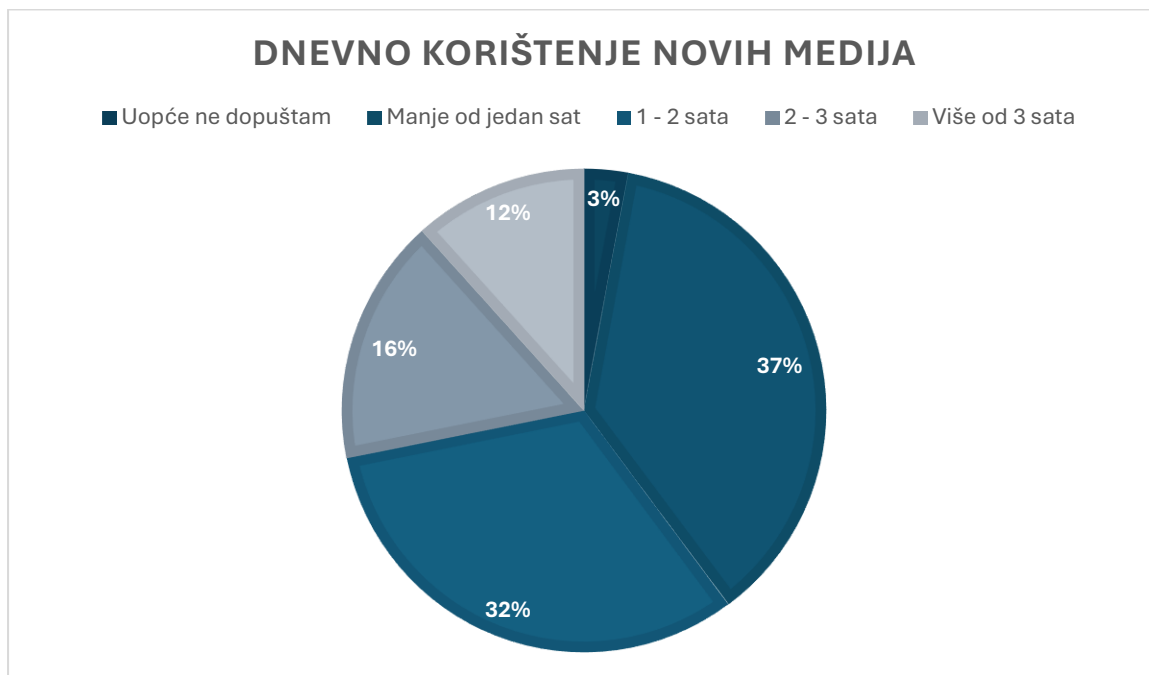
U kojoj mjeri se slažete s tvrdnjom:

SLIKA 13. PRIKAZ STAVOVA RODITELJA PREMA RAZLIČITIM TVRDNJAMA O UTJECAJU NOVIH MEDIJA NA NJIHOVU DJECU

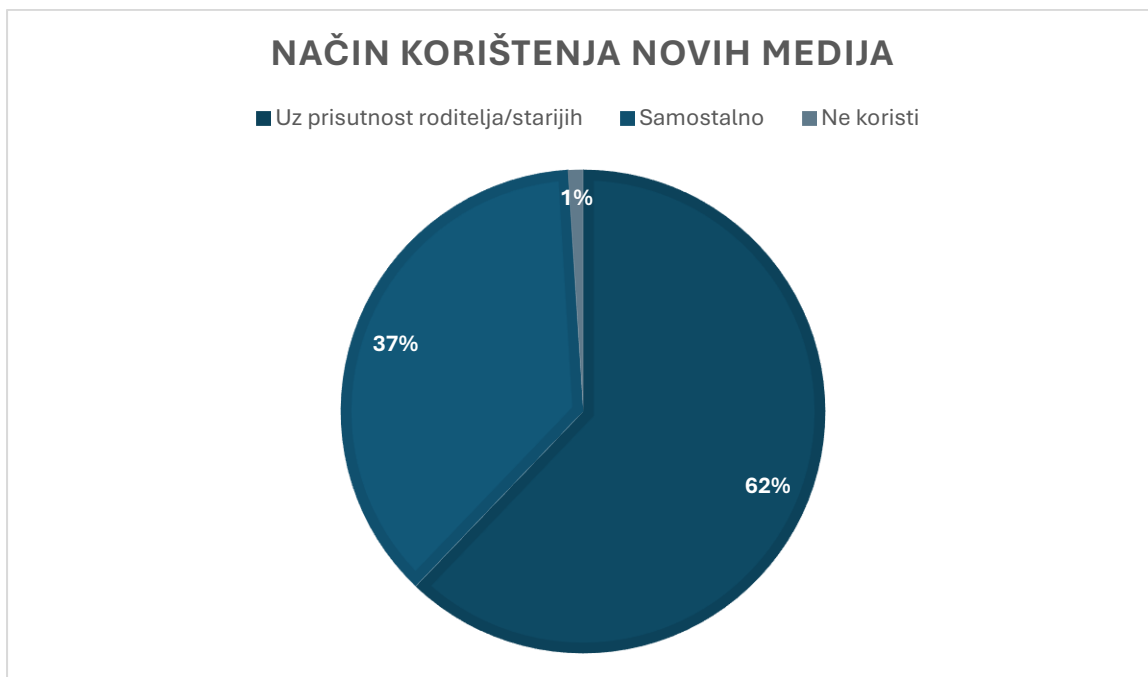
U zadnjem dijelu istraživanja o stavovima prema korištenju novih medija, od roditelja se tražilo da procjene u kojoj mjeri se slažu s navedenim tvrdnjama. Odgovori su bili na skali od „uopće se ne slažem“ do „u potpunosti se slažem“, uz mogućnost odabira opcije „neodlučan/na sam“. Rezultati su pokazali da se većina roditelja slaže kako novi mediji omogućuju bolju obrazovnu mogućnost (56 % se slaže ili u potpunosti slaže) i pomažu u razvoju kreativnosti (62 % se slaže ili u potpunosti slaže). Međutim, većina također vjeruje da novi mediji negativno utječu na socijalne vještine njihove djece (68 % se slaže ili u potpunosti slaže) te da mogu dovesti do ovisnosti (84 % se slaže ili u potpunosti slaže). Isto tako može se primijetiti kako je primjetan broj roditelja neodlučan u svim navedenim tvrdnjama. Navedeno nas dovodi do zaključka iako su roditelji neutralni prema ukupnom utjecaju medija (Slika 12), na slici 13 se vidi da prepoznaju specifične pozitivne i negativne aspekte medija, kao što su bolje obrazovne mogućnosti i razvoj kreativnosti te negativan utjecaj na socijalne vještine i potencijal za ovisnosti. Također ovdje postoji značajan broj neodlučnih roditelja, što nam pokazuje kako procjena utjecaja medija nije toliko jednostavna te da svaki pojedinac ima drugačiju percepciju istih.

6.3. Strategije roditeljskog nadzora

SLIKA 14. PRIKAZ KOLIKO SATI DNEVNO RODITELJI DOPUŠTATE DJETETU DA KORISTI NOVE MEDIJE

Većina roditelja (68.9 %) dopušta djeci korištenje medija između jednog i dva sata dnevno. Manji broj roditelja omogućava duže vrijeme, dok vrlo mali postotak (2.9 %) uopće ne dopušta korištenje medija. Ovi podaci ukazuju na trend umjerenog ograničavanja vremena na medijima među roditeljima. (Slika 14)

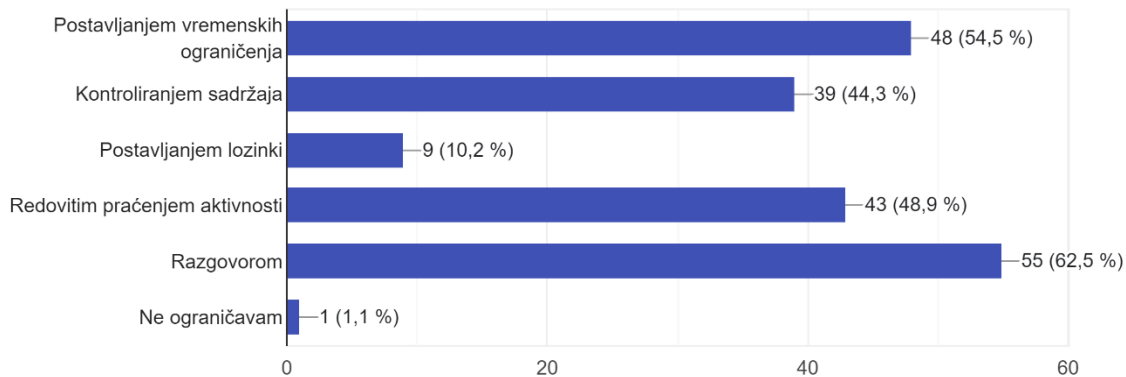
SLIKA 15. PRIKAZ NAČINA KORIŠTENJA NOVIH MEDIJA

Ovi podaci ukazuju na različite pristupe roditelja u nadzoru korištenja digitalnih uređaja. Većina roditelja, 60,2 %, nadzire korištenje digitalnih uređaja od strane svoje djece, dok 36,9% roditelja dopušta samostalno korištenje medija bez nadzora. Manji broj roditelja ima specifične obrasce ili uopće ne dopušta korištenje digitalnih uređaja. (Slika 15)

Većina roditelja, 46,6 %, svakodnevno pregledava aktivnosti svog djeteta na digitalnim uređajima. Manji postotak roditelja, 20,4 %, pregledava aktivnosti nekoliko puta ili rijetko, njih 16,5 %. Manji postotak roditelja, 8,7 %, pregledava aktivnosti svoje djece samo jednom tjedno, a 7,8 % roditelja to ne čini nikada.

Ako je Vaš odgovor "DA", na koji način ograničavate vrijeme koje vaše dijete provodi na novim medijima?

88 odgovora

SLIKA 16. PRIKAZ NAČINA OGRANIČAVANJA KORIŠTENJA MEDIJA

Na pitanje „Ograničavate li vrijeme koje vaše dijete provede na novim medijima?“ 85,4 % roditelja odgovorilo je potvrdno. Roditelji koriste razne strategije za kontrolu i upravljanje vremenom provedenom koristeći medije, kao što su razgovor, postavljanje vremenskih ograničenja, praćenje aktivnosti i kontroliranje sadržaja. Razgovor je najčešći način, koji koristi 62,5 % roditelja, što pokazuje koliko je komunikacija djece i roditelja važna za pravilno razumijevanje i korištenje medija. Postavljanje vremenskih ograničenja, koristi 54,5 % roditelja kao i redovito praćenje aktivnosti, koje prakticira 48,9 % roditelja. Sadržaj koji dijete konzumira kontrolira 44,3 % roditelja te tako osiguravaju da djeca pristupaju samo prikladnim i sigurnim sadržajima, smanjujući rizik od izlaganja štetnim i neprimjerenim sadržajima. Postavljanje lozinki, koje koristi 10,2 % pruža dodatnu zaštitu i kontrolu nad sadržajem koji dijete konzumira, također postavljanjem lozinki može se spriječiti da dijete ne pristupi neželjenim i neprimjerenim sadržajima i informacijama. Manji postotak roditelja ne ograničava vrijeme na medijima iz čega se može pretpostaviti kako su to najvjerojatnije roditelji starije djece koja imaju manju potrebu za nadzorom u usporedbi s mlađom djecom ili pak roditelji smatraju da su djeci pružili sve potrebne informacije za sigurno korištenje digitalnih uređaja. (Slika 16)

Više od 50 % roditelja je zadovoljno i vrlo zadovoljno učinkom strategijama koje provode, a vrlo mali broj roditelja, njih 12 %, je nezadovoljno ili vrlo nezadovoljno, dok 34 % roditelja izražava umjereno zadovoljstvo učinkom svojih strategija za ograničavanje korištenja medija kod djece. Može se primijetiti kako roditelji koji su vrlo zadovoljni ili zadovoljni učinkom svojih strategija vjerojatno koriste kombinaciju više metoda kao što su razgovor, postavljanje vremenskih ograničenja, praćenje aktivnosti i druge. Roditelji koji izražavaju umjereno zadovoljstvo najvjerojatnije se oslanjaju na jednu ili dvije glavne metode, poput razgovora ili postavljanja vremenskih ograničenja. Iako ove metode mogu biti učinkovite, kombiniranje više strategija može dodatno poboljšati rezultate. Može se pretpostaviti kako manji broj roditelja koji je nezadovoljan učinkom svojih strategija možda ne koristi dovoljno raznolikih metoda ili im pak nedostaje dosljednost u primjeni postojećih mjera, što ukazuje i na potrebu za dodatnom podrškom i edukacijom o različitim pristupima ograničavanju vremena na medijima.

41 % roditelja navodi da s djecom dogovaraju pravila korištenja medija, što djeci daje mogućnost da budu uključeni u proces donošenja odluka koliko vremena mogu provesti koristeći medije te koje sadržaje mogu konzumirati. 10 % roditelja navodi da sami reguliraju korištenje medija, bez dogovora s djecom, a ovakav pristup može frustrirati djecu jer roditelj bez najave može ugasiti njihov omiljeni crtić ili oduzeti mobitel nakon određenog vremena korištenja. 49 % roditelja koristi kombinirani pristup, gdje se dogovaraju s djecom o načinu korištenja nekog medija, ali također postavljaju i jasna ograničenja. Ova metoda pruža ravnotežu između otvorene komunikacije gdje su jasno određena očekivanja jedne i druge strane te strukturiranog i kontinuiranog roditeljskog nadzora. Stoga se može zaključiti da su roditelji uglavnom skloniji uključivanju djece u proces donošenja pravila o načinu i vremenu korištenju medija, što svakako pridonosi boljoj i kvalitetnijoj komunikaciji i razumijevanju između roditelja i djece.

Nadalje 77,9 % roditelja odgovorilo je da koristi softverske alate za praćenje ili ograničavanje pristupa medijima, dok 22,1 % roditelja te alate ne koristi, što može ukazivati da se većina roditelja oslanja na druge metode praćenja i ograničavanja pristupa medijima, kao što su razgovor, postavljanje vremenskih ograničenja, praćenje aktivnosti i drugo. Među roditeljima

koji koriste softverske alate, Family Link je uvjerljivo najzastupljeniji, no neki roditelji koriste i Qustodio, Mobicip i Findmykids.

Svi ovi podaci dovode nas do posljednjeg pitanja u ovom setu pitanja, gdje se roditelje pitalo slažu li se s tvrdnjom „Roditeljska kontrola medija ključna je za zdrav razvoj djece.“ Većina roditelja, 96,1 %, slaže se s ovom tvrdnjom, pri čemu 50,5 % roditelja potpuno podržava ovu tvrdnju. Manji broj roditelja, 3,9 % ne slaže se ili pomalo ne slaže s tvrdnjom. Ovi rezultati nam pokazuju kako su roditelji svjesni važnosti kontrole i nadzora korištenja medija, ali ukazuju i na potrebu za dodatnim sadržajima i alatima koji bi im pomogli u što učinkovitijem usmjeravanju i nadziranju korištenju medija kod djece.

6.4. Roditeljski stavovi, strategije i preporuke za sigurno korištenje digitalnih uređaja

Posljednji set pitanja obuhvaćao je otvorena pitanja na koja su roditelji mogli slobodno odgovoriti. Odgovori su pokazali da roditelji poduzimaju različite mjere kako bi osigurali sigurnu upotrebu medija kod svoje djece i izbjegli pristupanje neprimjerenom sadržaju, naglašavajući važnost otvorene komunikacije i postavljanje jasnih pravila prilikom korištenja medija. Kada roditelji razgovaraju s djecom, bitno je da naglase opasnosti koje mogu proizaći iz komunikacije s nepoznatim osobama i prikažu primjere koji ilustriraju potencijalne rizike. Također, roditelji često nameću različita pravila i ograničenja za korištenje medija svojoj djeci kao što su vremenska ograničenja, zabrane određene vrste sadržaja te blokiranje aplikacija koje smatraju neprikladnima. Često se upotrebljava nadzor aktivnosti djece prilikom korištenja medija, bilo putem praćenja sadržaja koje djeca pregledavaju ili upotrebom kontrolnih aplikacija poput FamilyLink-a. Dok neki roditelji upotrebljavaju softverske alate za praćenje aktivnosti djece na medijima, drugi nastoje biti prisutni uz svoju djecu dok ona konzumiraju neki medijski sadržaj. Osim toga, roditelji često potiču svoju djecu da sudjeluju u raznim aktivnostima izvan medijskog okruženja, kao što su igre na otvorenom i zajedničke obiteljske aktivnosti, kako bi smanjili vrijeme provedeno pred ekranom. Cilj svih ovih mjera je da djeca koriste internet na siguran i odgovoran način, uzimajući pri tome u obzir njihovu dob i zrelost.

Osim prethodno u radu navedenih prednosti koje mediji nude, roditelji prepoznaju i brojne druge prednosti korištenja novih medija za svoju djecu. Novi mediji osiguravaju brz i

jednostavan pristup informacijama, što pomaže djeci u učenju, rješavanju domaćih zadaća i stjecanju znanja o različitim temama. Edukativni medijski sadržaji, poput crtanih filmova, obrazovnih igara i videa, potiču razvoj kognitivnih i jezičnih sposobnosti, uključujući učenje stranih jezika. Roditelji također ističu važnost razvoja digitalnih kompetencija koje će djeci biti korisne u budućnosti. Korištenje novih medija omogućuje brzu komunikaciju s vršnjacima, što doprinosi socijalizaciji i održavanju prijateljskih odnosa. Također, mediji mogu promicati kreativnost i zabavu putem interaktivnih materijala. Iako neki roditelji smatraju da mediji nemaju pozitivan utjecaj na njihovu djecu, većina roditelja prepoznaje pozitivne mogućnosti koje nude novi mediji u okviru obrazovanja, informiranja i razvijanja raznih vještina kod djece.

Roditelji također strahuju od negativnih utjecaja novih medija, a najčešće spominjani strahovi uključuju mogućnost razvoja ovisnosti o medijima, pristup neprimjerenim sadržajima te izloženost internetskom nasilju. Roditelji su zabrinuti da će djeca postati ovisna o digitalnim uređajima te da će to smanjiti njihovu maštu i slobodnu igru te dovesti do otuđenja od društva i nedostatka socijalnih vještina. Također su zabrinuti što mediji često prikazuju negativne stvari kao normalne, što može uzrokovati iskrivljenu sliku stvarnosti i potaknuti dijete na neprimjereno i agresivno ponašanje. Također se istaknula zabrinutost zbog prerane izloženosti medijskim sadržajima za koje djeca nisu kognitivno spremna, kao i zbog prevelike slobode i teškoća u upravljanju dostupnim štetnim informacijama. Uz sve navedeno, najčešće spominjani problem uključuju oponašanje neprimjerenog ponašanja iz crtanih filmova, nervozu i izljeve bijesa nakon dužeg konzumiranja medijskih sadržaja, kao i vršnjačko nasilje putem društvenih mreža. Neki roditelju su naveli kako djeca postaju nasilna kada im se ograniči pristup medijima, a zapostavljanje drugih aktivnosti zbog prekomjerne upotrebe medija također je česta pojava. Roditelji također primjećuju kako mediji promiču materijalne vrijednosti umjesto osobne kvalitete, što može utjecati na percepciju djece o tome što je stvarno važno. Neki roditelji navode kašnjenje u razvoju komunikacijskih vještina i gubitak kreativnosti kao posljedice prekomjerne upotrebe medija. Također su opaženi niži školski uspjesi nakon kupnje osobnog računala zbog igrica te smanjena komunikacija unutar obitelji i manje prilika za društvene igre. Roditelji koji su uveli stroža ograničenja i pravila primijetili su poboljšanje u ponašanju i smanjenje problema povezanih s korištenjem medija.

Roditelji koriste različite strategije kako bi osigurali da njihova djeca postignu ravnotežu između novih medija i drugih aktivnosti. Većina njih koristi igru na otvorenom, uključujući vožnju bicikla, šetnje, igranje u parku i sportske aktivnosti. Sve ove aktivnosti ne samo da smanjuju vrijeme provedeno pred ekranom, već potiču fizički razvoj i socijalizaciju s vršnjacima. Neki roditelji uspostavljaju jasna pravila i ograničenja za korištenje medija. Na primjer, možda će se djeci dopustiti da konzumiraju medije samo vikendom ili nakon što najprije obave druge zadatke kao što su domaća zadaća, čitanje knjiga ili sudjelovanje u kućanskim poslovima. Uobičajeni alati za ograničavanje pristupa internetu uključuju promjenu lozinki za WiFi i postavljanje vremenskih ograničenja. Dogovori unutar obitelji, poput organiziranja filmskih večeri jednom tjedno, pomažu djeci da razumiju važnost ravnoteže između zabave i obaveza. Roditelji često uključuju djecu u kućanske poslove, kao što su pomoć oko čišćenja i kuhanja. Ostale aktivnosti koje razvijaju dječju kreativnost poput slikanja, crtanja i čitanja slikovnica također su prisutne među roditeljima kao kvalitetno vrijeme provedeno dalje od ekrana. U većini slučajeva, roditelji nastoje potaknuti djecu da što više vremena provedu u prirodi, bilo da se radi o igranju s prijateljima, vožnji bicikla ili šetnjama. Roditelji smatraju da je općenito bitno da djeca zbog zdravog razvoja provode vrijeme na otvorenom. Neki od njih priznaju da je prilično teško uskladiti vrijeme provedeno na medijima i vrijeme provedeno u drugim aktivnostima, posebno kada djeca pokazuju snažan interes za medijske sadržaje.

Kada se roditelje pitalo za dodatne komentare, izrazili su niz komentara i prijedloga u vezi s korištenjem novih medija u obitelji, s naglaskom na potrebu odgovornog i uravnoteženog pristupa, koji uključuje redovite razgovore o sigurnom korištenju medija te potencijalnim opasnostima, poput elektroničkog nasilja, neprimjerenog sadržaja i krađe identiteta. Neki roditelji predlažu smanjenje dopuštenog vremena korištenja medija, kao i ograničen pristup sadržajima koji nisu prikladni za djecu. Drugi roditelji predlažu da se u kontrolu sadržaja koji djeca koriste uključe nadležne institucije koje bi razvile sustave i aplikacije jednostavne za korištenje i razumljive svim roditeljima te da bi edukacija o sigurnosti na internetu i prevenciji ovisnosti trebala bi biti dio obaveznog školskog programa, počevši od osnovne škole pa sve do srednje škole. Preporučuje se uvođenje zakonskih zabrana za neprimjerene sadržaje koji su

lako dostupni djeci, te čak uvođenje ograničavanja pristupa internetu za mlade od 18 godina. Roditelji također primjećuju da se sve više za potrebe pisanja domaćih zadaća od djece traži da koriste internetske izvore pa tako predlažu da se u kontekstu odgojno - obrazovnog sustava trebaju zadržati tradicionalne metode učenja kako bi djeca manje ovisila o digitalnim uređajima za pomoć pri učenju i obavljanju školskih zadataka. Roditelji također naglašavaju važnost vlastitog primjera, sugerirajući da odrasli trebaju smanjiti upotrebu digitalnih sadržaja kako bi bili dobar primjer djeci. Neki roditelji također paze na izbor primjerenih sadržaja za djecu, izbjegavajući one koji mogu izazvati noćne more, agresivnost ili razdraženost. Općenito, roditelji se slažu da djeci treba dozvoliti samo ograničenu upotrebu novih medija, uz stalni nadzor i usmjeravanje. Ovi komentari i prijedlozi roditelja naglašavaju potrebu za koordiniranim pristupom u obrazovanju i regulaciji korištenja novih medija kako bi se osigurala sigurnost i dobrobit djece. Pružajući djeci edukaciju i jasne granice, roditelji vjeruju da mogu pomoći svojoj djeci da se na siguran i odgovoran način suoče s izazovima digitalnog doba.

9. Zaključak

Istraživanje o stavovima roditelja prema korištenju novih medija u obitelji, u kojem je sudjelovalo 103 roditelja, pruža uvid u načine na koje roditelji percipiraju i upravljaju medijskim aktivnostima svoje djece. Danas je sveprisutna tvrdnja da novi mediji zauzimaju sve veći dio našeg svakodnevnog života, a djeca su posebno osjetljiva na njihov utjecaj. Stoga je najveća pozornost usmjerena na roditelje koji trebaju djecu usmjeriti prema sigurnom korištenju novih medija.

Rad se temelji na tri hipoteze, pri čemu su sve tri hipoteze potvrđene. Na temelju analize prikupljenih podataka, doneseno je nekoliko bitnih zaključaka koji se odnose na stavove i strategije roditelja prema korištenju novih medija unutar obitelji kojima je hipoteza 1 potvrđena. Roditelji su svjesni brojnih prednosti koje novi mediji mogu pružiti njihovoj djeci. Primarno se ističu obrazovne mogućnosti koje djeci omogućavaju pristup velikom broju informacija, no puno roditelja prepoznaje i da novi mediji mogu poticati kreativnost kod djece kroz razne aplikacije i igre koje zahtijevaju aktivno sudjelovanje i maštovitost. S druge strane, roditelji prepoznaju i negativne utjecaje korištenja novih medija, kao što su smanjenje socijalnih vještina te rizik od razvoja ovisnosti o digitalnim uređajima, što izaziva zabrinutost kod roditelja i potiču ih na uspostavljanje strožih kontrola i pravila.

Istraživanjem je potvrđena i hipoteza 2 koja govori kako roditelji mlađe djece koriste strože strategije ograničavanja pristupa medijima. Roditelji mlađe djece češće primjenjuju strože mjere kako bi ograničili vrijeme koje njihova djeca provode na digitalnim uređajima. Ove mjere uključuju postavljanje lozinki za pristup uređajima, redovito praćenje aktivnosti, te kontroliranje sadržaja kojima djeca mogu pristupiti. Postavljanje vremenskih ograničenja također je uobičajena praksa među roditeljima mlađe djece. U najranijim djetetovim godinama vrlo je važno da roditelji kontinuirano prate njihovo korištenje medija, no kako dijete odrasta tako roditelji postupno prilagođavaju i smanjuju restriktivnost svojih strategija. Starija djeca često dobivaju veću autonomiju u korištenju medija, ali i dalje uz nadzor i roditeljsku kontrolu.

Potvrđena je i treća hipoteza te se zaključuje da roditelji s višim stupnjem obrazovanja primjenjuju razvijenije strategije upravljanja korištenjem medija. Oni su skloniji koristiti

softverske alate za praćenje i ograničavanje pristupa medijima, te postavljati jasna pravila i strukture oko vremena provedenog na digitalnim uređajima. Viši prihodi kućanstva također su povezani s razvijenijim strategijama upravljanja medijima, gdje roditelji s višim primanjima češće koriste plaćene softverske alate za roditeljsku kontrolu, te imaju pristup većem broju resursa koji im omogućuju efikasnije upravljanje korištenjem medija u obitelji. Ovi sociodemografski čimbenici ukazuju na varijacije u pristupima roditelja prema korištenju medija. Roditelji s nižim stupnjem obrazovanja i nižim prihodima mogu imati manje razvijene strategije kontrole korištenja medija, što može zahtijevati dodatnu podršku kroz edukacijske programe koji će im pomoći u učinkovitijem upravljanju medijima. Nadalje, rezultati pokazuju da roditelji mlađe djece primjenjuju strože strategije ograničavanja vremena provedenog na medijima, što uključuje postavljanje lozinki, redovito praćenje aktivnosti te kontrolu sadržaja. U najranijim djetetovim godinama vrlo je važno da roditelji kontinuirano prate njihovo korištenje medija, kako dijete odrasta tako slabi i medijski utjecaj na njih, stoga su roditelji manje skloni upotrebi strožih metoda, ali i dalje u određenoj mjeri kontroliraju i nadziru korištenje medija svoje djece. Također, postoji pozitivna korelacija između razine obrazovanja roditelja i korištenja različitih strategija upravljanja medijima. Roditelji s višim stupnjem obrazovanja i višim prihodima razvili su naprednije strategije upravljanja korištenjem medijima. Oni češće koriste softverske alate za praćenje i postavljaju vremenska ograničenja za korištenje medija. Sociodemografski čimbenici, poput obrazovanja i prihoda, snažno utječu na pristup roditelja upravljanju medijima, što pokazuje važnost ciljanih edukacijskih programa i resursa za podršku roditeljima u različitim sociodemografskim skupinama.

Na temelju ovih rezultata mogu se preporučiti mjere koje će pomoći roditeljima u što boljem upravljanju korištenjem novih medija u obitelji. Kao važna aktivnost izdvaja se potreba za organizacijom radionica i edukativnih programa koji će roditeljima pružiti detaljnije informacije o mogućim pozitivnim i negativnim utjecajima korištenja novih medija, te ih educirati o najboljim načinima za nadzor i kontroliranje korištenja medija kod svoje djece.

Iako roditelji preuzimaju ključnu ulogu u reguliranju i nadzoru korištenja medija kod djece potrebno je da se i društvo općenito više uključi. Škole i vrtići mogli bi biti mjesta gdje roditelji

mogu podijeliti svoja iskustva te dobiti stručne savjete i podršku stručnjaka u području medijske pismenosti.

Ovi koraci mogu značajno doprinijeti boljoj medijskoj pismenosti roditelja i zdravijem razvoju djece u digitalnom dobu.

10. Prilozi

Slika 1. <i>Prikaz dobnih obilježja ispitanika</i>	27
Slika 2. <i>Prikaz mjesečnih primanja na razini kućanstva</i>	28
Slika 3. <i>Prikaz povezanosti mjesečnih prihoda i stupnja obrazovanja roditelja</i>	29
Slika 4. <i>Prikaz broja djece u kućanstvu</i>	30
Slika 5. <i>Prikaz dobnih skupina djece</i>	30
Slika 6. <i>Prikaz tipa naselja u kojem ispitanici žive</i>	31
Slika 7. <i>Prikaz učestalosti korištenja digitalnih uređaja u svakodnevnom životu RODITELJA</i>	32
Slika 8. <i>Prikaz najčešće korištenih uređaja kod djece (u kategoriji „Drugo“ odgovori su bili „dijete ne koristi digitalne uređaje“)</i>	33
Slika 9. <i>Prikaz najčešće korištenih uređaja kod roditelja</i>	34
Slika 10. <i>Prikaz dobi u kojoj su djeca počela koristiti različite digitalne uređaje</i>	35
Slika 11. <i>Razlozi korištenja digitalnih uređaja</i>	36
Slika 12. <i>Prikaz utjecaja medija na djecu</i>	37
Slika 13. <i>Prikaz stavova roditelja prema različitim tvrdnjama o utjecaju novih medija na njihovu djecu</i>	38
Slika 14. <i>Prikaz koliko sati dnevno roditelji dopuštate djetetu da koristi nove medije</i>	39
Slika 15. <i>Prikaz načina korištenja novih medija</i>	40
Slika 16. <i>Prikaz načina ograničavanja korištenja medija</i>	41

ANKETNI UPITNIK

Poštovani,

pred Vama se nalazi anketa za potrebe diplomskog rada na temu "Stavovi roditelja prema korištenju novih medija u obitelji". Glavni cilj istraživanja je utvrditi stavove roditelja prema korištenju novih medija u obitelji te strategije upravljanja medijskim aktivnostima djece.

Sudjelovanje je dobrovoljno i u potpunosti anonimno te u bilo kojem trenutku možete odustati. Rezultati istraživanja koristit će se samo u svrhu izrade diplomskog rada.

Klikom na tipku "Dalje" smatra se kako ste pročitali ovaj tekst te dali pristanak za sudjelovanje u istraživanju. Trajanje ankete je 5 - 10 minuta.

DIO - Demografski podaci

1. Spol:

Muško

Žensko

Drugo

2. Dob:

18 - 29

30 - 39

40 - 49

50 i više

3. Razina obrazovanja:

JA PARTNER

Nezavršena osnovna škola

Osnovna škola

Srednja stručna sprema (SSS)

Viša stručna sprema (veleučilište, stručni studiji)

Visoka stručna sprema (fakultet, akademija)

Magistrij znanosti (mr. sc.)

Doktorat znanosti (dr. sc.)

4. Kolika su Vaša mjesečna primanja na razini kućanstva?

Manja od 1000 EUR

1001 EUR do 1500 EUR

1501 EUR do 2000 EUR

2001 EUR do 2500 EUR

2501 EUR do 3000 EUR

3000 EUR i više

5. Koliko djece imate?

Jedno

Dvoje

Troje

Četvero i više

6. Koje su dobi vaša djeca? (molim navedite dob za svako dijete)

7. U kojem tipu naselja živite?

Gradsko

Prigradsko

Seosko

2. DIO - Stavovi prema korištenju novih medija

Ukoliko imate više djece, anketu rješavate samo za najstarije dijete.

8. Koliko često vaša obitelj koristi digitalne uređaje u svakodnevnom životu?

Svakodnevno

Nekoliko puta tjedno

Jednom tjedno

Rijetko

Nikada

9. Koje digitalne uređaje najčešće koristi vaše dijete?

Mobitel

Tablet

Računalo/laptop

TV (crtiči/serije)

Igrače konzole

Ostalo

10. Koje digitalne uređaje vi najčešće koristite kod kuće?

Mobitel

Tablet

Računalo/laptop

TV (crtiči/serije)

Igrače konzole

Ostalo

11. U kojoj dobi je vaše dijete počelo koristiti (mreža s višestrukim odabirom)

Reci	Stupci
Mobitel	0-3
Tablet	3-6
Računalo/laptop	6-9
TV (crtiči/serije)	9-12
Igrače konzole	12-15
	Ne koristi

12. Zašto vaše dijete najčešće koristi digitalne uređaje?

Obrazovanje/učenje

Zabava/igra

Komunikacija s obitelji i prijateljima

Dosada

13. Kakav utjecaj ima korištenje medija na vaše dijete? (linearno mjerilo)

Od 1 (negativan) do 5 (pozitivan)

14. U kojoj mjeri se slažete s tvrdnjom: (rešetke potvrdnog okvira)

Od Uopće se ne slažem do U potpunosti se slažem

„Novi mediji omogućuju mojoj djeci bolje obrazovne mogućnosti“.

„Novi mediji negativno utječu na socijalne vještine moje djece“.

„Novi mediji pomažu mojoj djeci u razvoju kreativnosti“.

„Korištenje novih medija može dovesti do ovisnosti kod djece“.

DIO - Strategije roditeljskog nadzora

15. Koliko sati dnevno dopuštate vašem djetetu da koristi nove medije (internet, video igre, društvene mreže, crtiće, YouTube, itd.)?

Uopće ne dopuštam

Manje od jedan sat

1 - 2 sata

2 - 3 sata

Više od 3 sata

16. Koristi li vaše dijete najčešće digitalne uređaje u prisutnosti roditelja/starijih ili samostalno?

Uz prisutnost roditelja

Samostalno

17. Koliko često pregledavate aktivnosti svojega djeteta na digitalnim uređajima?

Svakodnevno

Nekoliko puta tjedno

Jednom tjedno

Rijetko

Nikada

18. Ograničavate li vrijeme koje vaše dijete provodi na novim medijima?

Da

Ne

19. Ako je Vaš odgovor "DA", na koji način ograničavate vrijeme koje vaše dijete provodi na novim medijima?

Postavljanjem vremenskih ograničenja

Kontroliranjem sadržaja

Postavljanjem lozinki

Redovitim praćenjem aktivnosti

Razgovorom

Ne ograničavam

20. Dogovarate li s djetetom pravila oko korištenja medija, ili sami regulirate korištenje, primjerice gašenjem TV-a ili igrače konzole, oduzimanjem mobitela nakon određenog vremena?

Dogovaram s djetetom

Reguliram sam

Kombiniram dogovaranje s djetetom i postavljanje ograničenja

21. Koristite li softverske alate za praćenje ili ograničavanje pristupa medijima vašeg djeteta?

Da

Ne

22. Ako je Vaš odgovor "DA", koje softverske alate koristite:

Family Link

Qustodio

Mobicip

Norton Family

Fami Safe

23. Koliko ste zadovoljni učinkom vaših strategija za ograničavanje korištenja medija kod djeteta? (linearno mjerilo)

Od 1 (Vrlo nezadovoljan/na) do 5 (vrlo zadovoljan/na)

24. U kojoj mjeri se slažete s tvrdnjom: „Roditeljska kontrola medija je ključna za zdrav razvoj djece“? (linearno mjerilo)

Od 1 (Uopće se ne slažem) do 5 (U potpunosti se slažem)

5. DIO - Otvorena pitanja

25. Koje mjere poduzimate kako biste osigurali da vaše dijete koristi internet sigurno (npr. razgovori o sigurnosti, postavljanje pravila)?

26. Koje su, prema vašem mišljenju, najveće prednosti korištenja novih medija za vaše dijete?

27. Što Vas najviše brine u vezi s korištenjem novih medija od strane vašeg djeteta?

28. Imate li iskustva s problemima povezanim s korištenjem novih medija kod vašeg djeteta? Ako da, molimo opišite.

29. Kako balansirate vrijeme koje vaše dijete provode na novim medijima s drugim aktivnostima (npr. igranje vani, čitanje knjiga)?

30. Imate li dodatne komentare ili prijedloge vezane uz korištenje novih medija u obitelji?

11. Literatura

Bartaković, S., i Sindik, J. (2016). *Medijacijska uloga roditelja prilikom djetetovog gledanja televizije*, Acta Iadertina, 13(2). Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/190142> (Datum pristupa: 1. 7. 2024.)

Ciboci, L., Kanižaj, I. i Labaš, D. (2021). *Mediji i djeca predškolske dobi: priručnik za odgojitelje u dječjim vrtićima*. Dostupno na: <https://djecamedija.org/wp-content/uploads/2021/09/prirucnik-za-odgojitelje-u-djecjim-vrticima-e-izdanje5-2.pdf> (Datum pristupa: 27. 6. 2024.)

- Ciboci, L., Kanižaj, I., i Labaš, D. (2014). *Media Education from the Perspective of Parents of Preschool Children: Challenges and Trends in Free Time Media Use*, *Medijska istraživanja*, 20(2), str. 53-69. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/133884> (Datum pristupa: 1.7. 2024.)
- Ćosić Pregrad, I. (2019). *Kako roditelji mogu podržati djecu u svijetu medija. Priprema za roditeljske sastanke u dječjim vrtićima*. Dostupno na: <https://www.medijskapismenost.hr/wp-content/uploads/2019/03/Priprema-za-roditeljskesastanke-u-djec%CC%8Cjim-vrtic%CC%81ima.pdf>, (Datum pristupa 27. 6. 2024.)
- Đuran, A., Koprivnjak, D., i Maček, N. (2019). *Utjecaj medija i uloga odraslih na odgoj i obrazovanje djece predškolske i rane školske dobi*, *Communication Management Review*, 04(01), str. 270-283. Preuzeto s: <https://doi.org/10.22522/cmr20190151> (Datum pristupa 27. 6. 2024.)
- Enciklopedija.hr (n.p.a). *Medij*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Dostupno na: <https://enciklopedija.hr/clanak/medij> (Datum pristupa 19. 6. 2024.)
- Enciklopedija.hr (n.p.b). *Masovni mediji*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Dostupno na: <https://enciklopedija.hr/clanak/masovni-mediji> (Datum pristupa 19. 6. 2024.)
- Equestris.hr. (2024). *Vrste medija i kako im pristupiti*. [online] Dostupno na: <https://equestris.hr/odnosi-s-medijima/vrste-medija-i-kako-im-pristupiti/> (Datum pristupa 27. 6. 2024.)
- Ilišin, V., Marinović Bobinac, A., Radin, F. (2001). *Djeca i mediji: uloga medija u svakodnevnom životu*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži i Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
- Jularić, M. (2022). *Media influence on children of early and preschool age*, *Život i škola*, LXVIII(1-2), str. 147-160. Dostupno na: <https://doi.org/10.32903/zs.68.1-2.9> (Datum pristupa: 1. 7. 2024.)
- Kanižaj, I. (2015). *Mediji, obitelj i komunikacija*. U: Brusić i sur. (ur.), *Komunikacija odgaja — odgoj komunicira*. Emocionalna i medijska pismenost (str. 46-54). Zagreb: Pragma. Dostupno na: <https://www.udruga-pragma.hr/wp-content/uploads/2015/10/komunikacija-odgaja-odgoj-komunicira.pdf>, (Datum pristupa 27. 6. 2024.)
- Kanižaj, I. i Ciboci, L. (2011). *Kako je nasilje preko medija ušlo u naše domove - utjecaj učinci i posljedice nasilja u medijima na djecu i mlade*. U: Ciboci, L., Kanižaj, I. i Labaš, D. (ur.), *Djeca medija - od marginalizacije do senzacije*. Zagreb: Matica hrvatska, str. 11-34.
- Kimer, K. (2018). *Uloga medija u obiteljskom odgoju*, *Didaskalos: časopis Udruge studenata pedagogije Filozofskog fakulteta Osijek*, 2(2), str. 43-52. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/234863> (Datum pristupa: 1. 7. 2024.)

- Košir, M., Zgrabljic, N., Ranfl, R. (1999). *Život s medijima. Priručnik o medijskom odgoju za roditelje, nastavnike i učitelje*. Zagreb: Doron. (Biblioteka Medijska istraživanja).
- Kuterovac-Jagodić, G., Štulhofer, A., Lebedina-Manzoni, M. (2016). *Preporuke za zaštitu djece i sigurno korištenje elektroničkih medija*. Zagreb: Agencija za elektroničke medije. Dostupno na: <https://dabar.srce.hr/islandora/object/ffzg%3A5534> (Datum pristupa: 7. 7. 2024.).
- Labaš, D., i Marinčić, P. (2018). *Mediji kao sredstvo zabave u očima djece*, MediAnali, 12(15), str. 1-32. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/195548> (Datum pristupa: 1. 7. 2024.)
- Laniado, N., Pietra, G. (2005). *Naše dijete, videoigre, Internet i televizija*. Rijeka: Studio TiM.
- Osmančević, L. (2015). *Pozitivni i negativni medijski sadržaji*. U: Brusić i sur. (ur.), *Komunikacija odgaja — odgoj komunicira. Emocionalna i medijska pismenost* (str. 46-54). Zagreb: Pragma. Dostupno na: <https://www.udruga-pragma.hr/wp-content/uploads/2015/10/komunikacija-odgaja-odgoj-komunicira.pdf>, (Datum pristupa 27. 6. 2024.)
- Rek, M. i Kovačić, A. (2018). *Media and Preschool Children: The Role of Parents as Role Models and Educators*, *Medijske studije*, 9(18), str. 27-43. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/318532> (Datum pristupa: 1.7. 2024.)
- Sindik, J. (2012). *Kako roditelji percipiraju utjecaj medija na predškolsku djecu?*, *Medijska istraživanja*, 18(1), str. 5-33. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/85379> (Datum pristupa: 16. 6. 2024.)
- Šimić Šašić, S., i Rodić, M. (2021). *Korelati korištenja medija kod djece predškolske dobi*, *Nova prisutnost*, XIX(1), str. 167-181. Dostupno na: <https://doi.org/10.31192/np.19.1.12> (Datum pristupa: 1. 7. 2024.)
- Tomljenović, R., Ilej, M., i Banda, G. (eds.) (2018). *Masovni mediji: djeca i medijska pismenost - priručnici za roditelje*. Zagreb: Agencija za elektroničke medije i UNICEF-ov ured za Republiku Hrvatsku.
- Torlak, N. (2013). *Novi mediji – nova pravila i nova recepcija kulture i umjetnosti*, *In medias res*, 2(3), str. 366-371. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/114787> (Datum pristupa: 2. 7. 2024.)
- UNICEF. (2020). *Medijske navike djece i stavovi roditelja*. Dostupno na: <https://www.unicef.org/bih/izvje%C5%A1taji/medijske-navike-djece-i-stavovi-roditelja> (Datum pristupa: 1. 7. 2024.)